

31. заседание

Петък, 26 декември 1924 година

(Открито отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ, въ 16 ч. 25 м.)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Отварямъ заседанието.

(Отъ заседанието съ отсъствуващи следниятъ народни представители: Ангеловъ Станъ, Балтовъ Никола, Бурмовъ Никола, Буковъ Атанасъ, Вълчевъ Ангелъ, Вжгевъ Лазаръ, Георгиевъ Ванко, Гиргиновъ д-ръ Александъръ, Данаиловъ Георги, Даневъ д-ръ Стоянъ, Джидровъ д-ръ Петъръ, Димитровъ Парашкевъ, Думановъ Тончо, Кабакичевъ Христо, Кемилевъ Никола, Мангърговъ Димитъръ, Мончевъ Борисъ, Недѣлковъ Лазо Пачевъ, Парасковъ Василъ, Петрини Николай, Петровъ Койчо, Пехливановъ Костадинъ, Колевъ, Поповъ Георги, Пъдаревъ Костадинъ, Савовъ Сава, Сагаровъ д-ръ Никола, Славейковъ Христо, Славовъ Крумъ, Сребършиковъ Никола, Стефановъ Петъръ, Стоячевъ Любомиръ, Таранмановъ Никола, Терзиевъ Иванъ и Хаджиевъ Никола)

Разрешенъ е отсъсъкъ на следниятъ г. г. народни представители:

- На г. Георги Чернооковъ — 1 день;
- На г. Ванко Георгиевъ — 1 день;
- На г. Димитъръ Яневъ — 1 день;
- На г. Станъ Ангеловъ — 3 дни;
- На г. Александъръ Милковски — 1 день;
- На г. Никола Таранмановъ — 1 день.

Постъпило е питане отъ старозагорския народенъ представителъ г. Христо Киселовъ до г. министра на земледелието и държавните имоти. Това питане се отнася до стачката на ученицитъ въ държавното сръбно специално винарско-лозарско-градинарско училище въ гр. Плъвентъ. Г. Киселовъ пита:

„1. Кои сѫ причинитъ за избухването на стачката въ плъвентското лозарско и винарско училище?

„2. Могла ли е да бжде избѣгната тя?

„3. Има ли управата на училището отговорност за недобрата редъ въ него и за избухването на стачката?

„4. Какви мѣрки мисли да вземе г. министърътъ, за да не се повтарятъ въ бъдеще подобни печални случки?“

Препишъ отъ това питане ще се изпрати на г. министра, за да отговори.

Има думата г. министърътъ на външнитъ работи.

Министъръ Х. Калфовъ: Г. г. народни представител! На основание чл. 129 отъ конституцията и съгласно вчерашния вотъ на народното представителство, г. министъръ-председателътъ е направилъ докладъ до Негово Величество за продължение заседанията на настоящата сесия на Народното събрание до 28 януарий г. г. Негово Величество го е одобрилъ и по случая е издалъ съответния указъ, който честь ми е да съобща на народното представителство: (Чете)

„У К А З Ъ

№ 15

НИЕ БОРИСЪ III

съ Божия милость и народната воля

Царь на България

„По предложението на нашия председателъ на Министерския съветъ, министъръ на народното просвѣщение, представено намъ съ докладъ му отъ 25 декември 1924 г. подъ № 2.378, и възъ основа на чл. 129 отъ конституцията,

Постановихме и постановяваме:

„I. Да се продължатъ заседанията на втората редовна сесия на XXI-то обикновено Народно събрание до 28 януарий 1925 г. включително.

„II. Извъншното на настоящия указъ възлагаме на нашия председателъ на Министерския съветъ, министъръ на народното просвѣщение.

Издаденъ въ София на 26 декември 1924 г.

(п) **БОРИСЪ III.**

„Председателъ на Министерския съветъ, министъръ на народното просвѣщение

А. Ц. Цанковъ“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ: докладъ на прошектарната комисия.

Има думата докладчикътъ г. Захари Кръстевъ. Ще се докладва № 8 отъ списъкъ VII.

Докладчикъ З. Кръстевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Г-жа Екатерина Зафирова, съруга на покойния запасенъ генералъ Атила Зафировъ, за своя смѣтка и за смѣтка на четиритъ си малолѣтни деца е подала молба, въ която излага, че презъ войната всичкиятъ багажъ на покойния съругъ въ Деде-Агачъ е билъ унищоженъ. Той е билъ оцененъ на около 100,000 л. и тя моли да ѝ бжде издатъ. Представила е официални документи отъ Министерството на войната, че е въ крайно мизерно положение и днесъ живѣе въ бившитъ казарми на инженернитъ войски.

Прошектарната комисия счита, че държавата не може да обезщетява пострадали вследствие на форемажорни действия. Г. министърътъ на финансите е далъ мислене въ смисълъ, че остава на комисията разрешението на този въпросъ. Прошектарната комисия реши да се отнесе на просеکتката, като възмездие за тази загуба еднократна помощъ въ размѣръ 25,000 л.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Конто сѫ съгласни съ решението на прошектарната комисия, да се отнесе на Екатерина А. Зафирова отъ гр. София, за себе си и като законна представителка на малолѣтнитъ си деца, останали отъ покойния генералъ Атила Зафировъ, еднократна държавна помощъ въ размѣръ 25,000 л., моля, да вникнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

И. Тодоровъ (д. сг): Нищо не разбрахме отъ доклада.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще се докладва № 182 отъ списъкъ III.

Докладчикъ З. Кръстевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ихтиманското градеко читалище „Слънце“ е подало прошение, съ което иска да му се отпуснатъ отъ държавата 90 бракувани желѣзни релси, за да си направи собствено здание. Комисията реши да му се отпуснатъ десантитъ релси, безъ да вземе миснето на Министерството на желѣзницитъ.

Нека ви кажа, че комисията е отрунала съ прошения отъ читалища и общини, съ които се иска отпусането безплатно на релси и иже трѣбва да решимъ единъ пътъ завинаги какво ще правимъ съ тия прошения, за да бждемъ облекчени. Отначало Министерството на желѣзницитъ даде сведения, че нѣма релси — обаче налитъ сведения говорятъ, че има такива по гаритъ, които се сканватъ — и

ние просто се чудехме какво да правимъ съ тия молби на читалища и общини.

Та азъ мисля, че въ случая трѣбва да решимъ условно: ако се намиратъ свободни релси, да се дадатъ на читалището, или пъкъ когато министерството има такива, да му даде.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д. сг): Не може, г. г. народни представители, да вземаме решение, което да поставяме въ зависимостъ отъ отговора, който би се далъ отъ нѣкой началникъ на отдѣление въ Министерството на желѣзниците. Ние или трѣбва да съберемъ данни, отъ които да се вижда, че министерството разполага съ стари релси и въ такъвъ случай да решимъ да се отпуснатъ безплатно на тѣзи, които искатъ, или да не вземаме решение, ако нѣма релси. Да вземемъ решение, което да бѣде въ зависимостъ отъ отговора, който ще даде Министерството на желѣзниците, е все едно да не вземаме никакво решение.

Азъ не съмъ съгласенъ да се взематъ отъ Народното събрание условни решения.

Докладчикъ З. Кръстевъ (д. сг): Комисията не е решила условно, но азъ съобщавамъ какъ стои въпросътъ.

Х. Мирски (д): Щомъ има релси, да се отпуснатъ безъ условно.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ решението на прошетарната комисия, да се отпуснатъ безплатно на Ихтиманското градско читалище „Слънце“ 90 бракувани желѣзни релси, по 6 м дължина, за постройка на собствено здание съ театъръ и библиотека, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ З. Кръстевъ (д. сг): Ще докладвамъ отъ списъкъ VII, пореденъ № 7.

Подадена е молба отъ Стефанъ Ташевъ, адвокатъ въ гр. Пловдивъ, съ която иска да му се опрости сумата 3.640 л., неправилно взети дневни пари. Прошетарната комисия по принципъ е възприела едно гледище, таква сума да ги опрощава. Затова тя реши да се опрости на Стефанъ Ташевъ отъ гр. Пловдивъ сумата 3.640 л.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които сж съгласни съ решението на комисията да се опрости на Стефанъ Ташевъ отъ гр. Пловдивъ, запасенъ капитанъ, бившъ воененъ прокуроръ, сумата 3.640 л., подлежащи на повръщане дневни пари, като представи документъ, че му се иска сумата, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ З. Кръстевъ (д. сг): По сжщия списъкъ, пореденъ № 9.

Молба отъ капитанъ Тома Исаевъ, прокуроръ на Русенския воененъ съдъ, съ която моли да му се опрости сумата 5.960 л. Случаятъ е сжщиятъ, г. г. народни представители, и комисията реши да се удовлетвори неговата молба.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които сж съгласни съ решението на прошетарната комисия да се опрости на капитанъ Тома Исаевъ, прокуроръ на военния съдъ въ гр. Русе, сумата 5.960 л., неправилно получена заплата за времето отъ 1 май 1922 г. до 30 юний 1923 г., моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ З. Кръстевъ (д. сг): По сжщия списъкъ, пореденъ № 10.

Василь Д. Василевъ и Тота Д. Василева отъ гр. Троянъ, последната лично за себе си и като законна представителка на малолѣтнитѣ си деца, сж подали молба, съ която искатъ да имъ се отпусне еднократна помощъ отъ 30.000 л., за да могатъ да развалятъ сегашната си къща, веднѣжъ наводнена отъ р. Осъмъ и застрашаваща се при второ едно наводнение да се срути, и да си направятъ друга на по-безопасно мѣсто въ своя дворъ. Тѣ сж представили едно удостоверение отъ Троянското градско общинско управление, отъ което се вижда, че излаганитѣ въ тѣхната молба факти сж вѣрни и че просителитѣ сж бедни.

Комисията, като разгледа тѣхната молба, реши да имъ се отпусне 15.000 л. помощъ.

С. Костурковъ (р): Къде отивате вие? Не може така.

Министъръ П. Тодоровъ: Не може, защото е била разрушена къщата, да имъ се отпусна помощъ отъ държавата.

Докладчикъ З. Кръстевъ (д. сг): Къщата е разрушена отъ наводнение. Комисията изхождаше отъ хуманни съображения, когато взема това решение.

И. Тодоровъ (д. сг): Права предложение сумата отъ 15.000 л. да се намали на 10.000 л.

С. Костурковъ (р): На всѣкиго ако почнемъ да плащаме за това, че му се съборила къщата отъ вѣтъра, къде ще отиде тази работа!

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Бѣше отпуснатъ единъ кредитъ, струва ми се, отъ 15.000.000 л. за подпомагане на пострадалитѣ отъ суша и наводнение. Пострадавшитѣ или не сж се отнесли тамъ, бѣдето е трѣбвало да се отнесатъ, за да имъ се даде помощъ — така предполагамъ да е — или сж счели по единъ или други съображения, че тукъ по-лесно ще добиятъ тази помощъ, като апелиратъ къмъ великодушнето на народното представителство. Има много такива случаи. Вие знаете, че отъ други крайща има не само единици, но и масово пострадали хора, които още не сж подпомогнати отъ този кредитъ, защото той е изчерпанъ. Сега отново този въпросъ се дебатира въ Министерския съветъ, за да се намѣри нова сума, съ която да може да се задоволятъ и останалитѣ пострадавши, които не сж могли да бждатъ удовлетворени отъ отпуснатия по-рано кредитъ.

Азъ моля да не се създава такъвъ прецедентъ. Нека се изпрати заявлението където трѣбва, за да видимъ дали можемъ да имъ помогнемъ.

Докладчикъ З. Кръстевъ (д. сг): Нека се остави безъ последиствие.

Министъръ П. Тодоровъ: Азъ моля тази молба да се остави безъ последиствие. Не сж само тѣ; има маса хора като тѣхъ. И ако решимъ сега, ще се подадатъ още много други заявления и тая работа нѣма да има край.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които сж съгласни съ решението на комисията да се отпусне на Василь Д. Василевъ и Тота Д. Василева отъ гр. Троянъ, последната за себе си и като представителка на малолѣтнитѣ си деца, останали отъ покойния ѝ съругъ Димчо Василевъ, еднократна държавна помощъ въ размѣръ 15.000 л., моля, да вдигнатъ рѣка. Меншинство, Събранието не приема.

Има думата докладчикътъ г. Иванъ Петровъ.

Докладчикъ И. Петровъ (д. сг): Ще докладвамъ по списъкъ VI, пореденъ № 16.

Г. г. народни представители! Калтинското училищно настоятелство е отправило молба до Народното събрание, съ която иска да бѣде подпомогнато въ изграждането на своята прогимназия. Общината е малка и бедна. Съ голѣми усилия е могла да намѣри средства около 1 милионъ лева, които е вложила въ издигане на училищната сграда. Останали сж, обаче, недовършени нѣкои работи, като прозорци, дъшемета и тавани. Не намрайки повече средства отъ другаде, тѣ сж отправили молба до Народното събрание, съ която искатъ да имъ се даде една помощъ отъ 500.000 л., за да довършатъ училището си. Това заявление е било пратено . . .

Т. Кожухаровъ (д. сг): Въ коя околия е това село?

Докладчикъ И. Петровъ (д. сг): С. Калтинецъ, Горноорѣховска околия. — . . . въ Финансовото министерство и г. финансовиятъ министъръ е предоставилъ въпросътъ да бѣде решенъ отъ Народното събрание. Изпратено е било сжщо така за мнение и въ Министерството на народното просвѣщение. Министерството на народното просвѣщение дава сведения, въ свързка съ изграждане на училището, за положението на тая община, за нейното материялно състояние, както и за това, че общината вече е похарчила 1 милионъ лева. Селото брои около 320 домакинства съ 210 къщи и 1.360 жители. Общината притежава 83 декари

ливади и 400 декари мера, която служи за паша на добитъка. Училищният имот се състоят от 66 декари ниви. Изобщо Министерството на просвѣтата счита, че молбата на общината Калтинецъ по принципъ заслужава да бъде удовлетворена, тъй като селото се развива бързо благодарение на положението, което заема. Колкото се касае до размѣра, то е на мнение да се отпусне на общината за доизкарване на училищното здание помощ отъ 200.000 л.

Комисията, като обсъди всички данни, като взе предъ видъ мнението на Министерството на народното просвѣщение и като взе въ съображение, че общината е изживяла досега повече отъ 1 милионъ лева за училищното здание, и че тамъ се учатъ децата на живущитѣ на гара Горна-Орѣховица, на селата Циганово, Тъмниско и захарната фабрика, реши да ходатайствува предъ народното представителство да се отпусне на Калтинското училище настоятелство 200.000 л. еднократна помощ за доизграждане на програмизацията.

И. Тодоровъ (д. сг): Прецедентътъ е опасенъ.

Д. Кьорчевъ (н. л): Г. министърътъ да каже мене него си.

Докладчикъ И. Петровъ (д. сг): Министерството на просвѣщението си е дало мнението, Министерството на финанситѣ, следъ мнението на Министерството на народната просвѣта, е предоставило на народното представителство да реши въпроса.

Д. Кьорчевъ (н. л): Не може така. Министерътъ на финанситѣ да каже има ли пари или не.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Случаятъ е изключителенъ. Ние потърсахме средства отъ така нареченитѣ кредити за постройка на училищния здания, обаче такива сега нѣма. Попеже това училище ще задоволява нуждитѣ на единъ доста голѣмъ край въ смисълъ, че децата отъ доста много населени центрове ще получаватъ тамъ образованието си, затова азъ по начало се съгласихъ да се даде възможностъ да бъде изкарано това школо. Обаче, ако Народното събрание съчете, че не трѣбва да се отпусна никаква помощ, безспорно е, че азъ не мога да настоявамъ.

Докладчикъ И. Петровъ (д. сг): Две години вече сградата стои така.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Илия Тодоровъ.

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Мене ми се струва, че трѣбва да бъдемъ осторожни. Ако ние решимъ да подпомогнемъ тая община, която не е малка — състон се отъ повече отъ 200 къщи, и отъ сведенията, които даде г. докладчикътъ, личи, че тя има едно състояние, ако не много добро, въ всѣки случай добро — казвамъ, ако решимъ да подпомогнемъ тая община безвъзмездно съ 200 хиляди лева, за да довърши училищната си постройка, струва ми се, че съ това ще създадемъ единъ много опасенъ прецедентъ. Азъ още отсега си представлявамъ какво ще бъде нашето положение като народни представители утре, когато се завърнемъ по нашитѣ мѣста. Не сж малко общинитѣ и селата, г. г. народни представители, които днесъ стоятъ предъ тази нужда, да се снабдятъ съ училищно помѣщение. Доколкото знамъ, и властъ, и ние винаги сме палатствували тия общини, които иматъ нужда отъ средства за тия постройки на училища, да прибираватъ до заеми, и всички сж прибиравали до заеми. Ако за тая община създадемъ едно изключително положение, да ѝ доставимъ средства за тая целъ съ една безвъзмездна помощ — а тая община не е отъ най-беднитѣ — боя се, че ще създадемъ съ това единъ опасенъ прецедентъ независимо отъ това, че държавата отъ гледище на своето общо финансово положение днесъ би трѣбвало да се скъпи малко. Има други нужди много по-належащи, много по-крѣпщи — азъ не искамъ да изменявамъ тия нужди — за които ние, г. г. народни представители, пѣбакъ си не умѣемъ да намираме средства, а когато работата дойде до нужди отъ обикновенъ характеръ, ние лесно вдигаме ръка и даваме тия средства.

Ето защо азъ моля народното представителство отъ съображение да не създава лошъ прецедентъ и отъ съобра-

жение да защити казната, която г. министърътъ — иска ми прости — виждамъ че не я защитава добре въ случая, да отхвърли решението на пропетарната комисия.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Носифъ Марулевъ.

И. Марулевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Въпросътъ за помощта, която се иска отъ Калтинската община, се състон въ следущето. Училището не е въ с. Калтинецъ, а то е при гара Горна-Орѣховица. Училището задоволява нуждитѣ на семействата на 2 хиляди жельзничари. Ещото тѣхнитѣ деца отиватъ да се учатъ въ това училище. Когато нѣмаше това училище, за децата на тия жельзничарски семейства бѣше невъзможно да отиватъ на училище въ Горна-Орѣховица, която отстон на 3½ км. отъ гарата, и поради това бѣше невъзможно да свършатъ първоначалното си образование. Ето защо Калтинската община една бедна община, съ 150—200 къщи, прие да строи училище, за да задоволи нуждитѣ на тия жельзничарски семейства, за които държавата бѣше длъжна, както имъ построива жилища за живѣне, така да построи и училище, за да дадатъ първоначално образование на своитѣ деца. Ако ние не подкрепимъ тази община — а тя по никакъвъ начинъ не може да изкъра това училище — децата на тия жельзничарски семейства ще останатъ на улицата. Това е единъ единственъ случай въ цѣла България. Държавата длъжи известна подкрѣпа на тази община и затова г. министърътъ на финанситѣ, както и г. министърътъ на просвѣтата дадохъ своето съгласие.

Ето защо, ако искате тия жельзничарски семейства да изучатъ своитѣ деца, азъ апелирамъ къмъ всички васъ да се съгласите да дадемъ тази помощ, още повече, че въ случая ние даваме тая помощ на държавни служещи, а не на отдѣлно село.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Димо Кьорчевъ.

Д. Кьорчевъ (н. л): Г. г. народни представители! Г. Тодоровъ говори по принципъ, но той не познава сѣщността на този въпросъ. С. Калтинецъ нѣма като свое собствено това училище. Това село иска да бъде подпомогнато, защото то е взело инициатива да направи това училище. Обаче гара Горна-Орѣховица, онова селище, което се нарича „Захарната фабрика“ и селата Циганово и Тъмниско изпращатъ децата си въ това училище. Общинитѣ на тия населени пунктове сж бедни, защото сж работнически, жельзничарски; тѣ нѣматъ земя, нѣматъ доходи отъ други пѣща и ако сж намѣрили досега повече отъ 1 милионъ лева за това училище, това е похвално за тѣхъ — иначе Дирекцията на жельзницитѣ трѣбваше да построи това училище. Тамъ се образува единъ центъръ. Ние сме съвременници и наблюдавахме какъ се образуватъ села, а впоследствие и градове. Ние не можемъ да сиремъ това развитие. Въ случая не трѣбва да се правятъ аналогии съ други села, които иматъ нужда отъ такива средства, но не смѣятъ да искатъ. Случаятъ е изключителенъ и азъ моля да се отпусне тая помощ.

И. Тодоровъ (д. сг): Заемъ.

Д. Кьорчевъ (н. л): Не заемъ, а помощъ.

Докладчикъ И. Петровъ (д. сг): Заемъ сж вземали порано.

И. Тодоровъ (д. сг): Утре отъ всѣко село ще заваятъ заявления.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Димитъръ Бошняковъ.

Д. Бошняковъ (д. сг): И азъ, г. г. народни представители, се противопоставямъ оевенъ по съображенията, които изтъкна г. Тодоровъ, още и по следущитѣ съображения. Г. министърътъ на финанситѣ каза, че нѣмало кредитъ. Бѣрно е, че кредитътъ за даване пари на общинитѣ за постройка на училища е изчерпанъ. Но има много села, които сж ангажирани кредити, безъ, обаче да сж ги използвали. И на много общини, които бѣха започнали да строятъ училища, но не бѣха ги завършили, се отпуснаха кредити отъ ангажиранитѣ кредити отъ други общини, които не бѣха ги използвали. Същото пѣщо може да стане сега съ тази община: вмѣсто да ѝ даваме даромъ

известна сума, съ която да довърши училището, тя да се обрне към Министерството на народното просвещение и последното ще пише въ управлението на държавните дългове да се отнеме отпуснатият кредит на някоя община, която не е използвала този кредит, и да се прехвърли той върху тази община. Може тази община да е сключила заем, но ще ѝ дадат и допълнителен заем, както се даде на много села, които не можаха да довършат училищата си. Смятам, че това не е пречка. Обаче прецедентът не е добър, защото утре ще се явят десетки заявления от маса села и ще се чудим какво да правим.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Има думата народният представител г. Тодор Влайковъ.

Т. Влайковъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ако се даде помощ на училищното настоятелство на с. Калтинецъ, за да се доправи училището, вмѣсто заемъ, действително, ще се създаде единъ прецедентъ, който може да има неприятни последици, защото такива нужди иматъ много и много села, не само едно. И ако всички села захванатъ да искатъ помощи, тогава не ще знаемъ, защо на едни да отпуснемъ, а на други не, и къде ще му излѣзе краятъ. Но, както се обясни тукъ, случаятъ е изключителенъ. Въ сѣщностъ това село строи училище предимно за нуждитъ на жельзничаритъ отъ гара Горна-Орѣховица. Азъ мисля, че бихме могли да намѣримъ другъ модусъ. Министерството на жельзницитъ се грижи да построи на жельзничаритъ жилища тамъ, където тѣ работятъ, и да имъ задоволи други нужди. Горноорѣховската гара, следъ Софийската, е първа по числото на жельзничаритъ, които я обслужватъ. Като се има предъ видъ, че това училище ще бѣде предимно за жельзничаритъ, азъ мисля, че бихме могли да препратимъ това заявление на Министерството на жельзницитъ и да препоръчаме то да намѣри възможностъ и да подкрѣпи довършването постройката на това училище. По този начинъ нѣма да създадемъ единъ лошъ прецедентъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Има думата народният представител г. Кънчо Кънчевъ.

К. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ вземахъ думата само за да ви обѣдла по едно фактическо обстоятелство. Училището е изкарано, то е въ дѣсната страна отъ жельзопътната линия за къмъ Русе. То е покрито и всичко е изкарано. Боя се да не би да има едно подвеждане на народното представителство. Общината вероятно иска тази помощ, за да набави пособия или да извърши някоя друга специална работа.

Д. Къорчевъ (п. л): Прозорци нѣма училището.

К. Кънчевъ (д. сг): Съображенията, които се наведоха, че прецедентътъ е опасенъ, сж основателни. Всѣки, който нѣтува презъ тамъ може да види, че зданието е свършено ново и изкарано. Най-после, ако се касае за довършването му, може да се намѣрятъ средства било отъ Дирекцията на жельзницитъ, било отъ общината, но не бива да се създава прецедентъ да се отпуща помощъ, толкова повече, както ви казахъ, че фактическото положение не оправдава искането.

Докладчикъ И. Петровъ (д. сг): Г-да! Считаю за неизлишно да ви прочета следнитъ сведения, които сж дадени съ мнението на Министерството на народното просвещение: (Чете) „Новото училищно здание се строи между дветѣ селища — с. Калтинецъ и гара Горна-Орѣховица. Пълната прогимназия на това село, която ще се помѣщава въ новото здание, ще може да обслужва и на с. Циганово“. По-нататкъ се казва: (Чете) „Понеже общината Калтинецъ се развива бързо, благодарение на особеното положение, което заема селото, министерството е на мнение да се отпусне на общината за доизкарване на училищното здание помощъ отъ 200.000 л.“ Да добавя и това, че общината е изчерпала своя кредитъ, тя е сключила заемъ отъ 1 милионъ лева, така че нѣма отъ къде да вземе повече средства.

Тукъ се каза, че ще се създаде лошъ прецедентъ. Вие знаете, че прощатарната комисия не ви е сезирала досега съ такива искания, макаръ да сж постѣпвали такива. Но предъ видъ на това, че този случай е изключителенъ, предъ видъ на това, че самото Министерство на народната просвѣта дохожда да покрѣпи тази молба и подчер-

тава необходимостта отъ такава помощъ, ние счехоме за нужно да ви сезираме да бѣде тя отпусната.

И. Тодоровъ (д. сг): Защото е имало много ходатайства.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Като сж съгласни съ решението на комисията да се отпусне на Калтинското училищно настоятелство, Горноорѣховска околия, еднократна държавна помощъ въ размѣръ 200 хиляди лева, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Докладчикъ И. Петровъ (д. сг): Болшинство е. Азъ като докладчикъ оспорвамъ вота.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Очевидно меншество.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. докладчикъ! Имате ли да докладвате други прошения? — Продължете.

Д. Къорчевъ (п. л): Г. председателю! Болшинство е, искаме провѣрка на вота.

Х. Христовъ (с. д): Самъ докладчикътъ оспорва вота. Провѣрете.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Къорчевъ и г. докладчикътъ оспорватъ вота. Ще повторя гласуването.

Като сж съгласни съ решението на комисията да се отпусне на Калтинското училищно настоятелство, Горноорѣховска околия, еднократна държавна помощъ въ размѣръ 200 хиляди лева, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Г. докладчикъ! Имате ли да докладвате други прошения?

Докладчикъ И. Петровъ (д. сг): Азъ съжалявамъ, че става това.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣма защо да съжалявате.

М. Дилановъ (з): Явно болшинство бѣше. Гласувайте обратното — предложението, което е за недаване помощъ.

Н. Рачевъ (д. сг): Твоя кефъ ще правимъ!

Докладчикъ И. Петровъ (д. сг): Списъкъ VI, № 17.

Подадена е молба отъ Иванъ Михалевъ Семерджиевъ отъ с. Пещера, Смилянска община, и Исеиъ Еминъ Ефендиевъ отъ с. Смилянъ, Панимакинѣска околия, въ която излагатъ следното. Презъ есента на 1920 г. тѣзи хора сж отпразвили за зимна паша къмъ Бѣло море 201 овци, 4 кози и 1 муле. За да ги откаратъ тамъ, трѣбвало да представятъ единъ залогъ, съгласно разпорежданията на мятницитъ по тази материя, въ размѣръ 57 хиляди лева. Тѣ сж представили този залогъ, но сж били длъжни въ срокъ отъ една година да повърнатъ този добитѣкъ пакъ въ Българию. Обаче, както ви е известно, презъ 1921 г. тамъ се развиха събития. Такива стонаци на стада при изселването сж били предметъ на преследвания, на грабежи. Ето защо тѣ не сж могли презъ 1921 г. да повърнатъ този добитѣкъ. Повърщатъ го чакъ презъ 1922 г. Следователно, загубили сж съ една година по независящи отъ тѣхъ причини — добитѣкътъ е билъ въ чужда територия. Митническитъ власти сж имъ задържали тоя залогъ отъ 57.000 л. Следъ като връщатъ добитѣка презъ 1922 г., тѣ подаватъ тази молба, съ която искатъ този залогъ да бѣде повърнатъ. Тая молба е пратена за мнение въ Финансовото министерство, и г. министрътъ на финанситъ е далъ съгласието си да имъ се върне залогътъ, защото въ случая държавата не е ошетенена. Този добитѣкъ е билъ отишълъ на паша, както отива всѣка година, и не е могълъ да се върне по изложенитъ причини въ молбата и въ удостоверението, което представятъ.

П. Деневъ (р): Да не сж върнали само агнетата, а овцитъ да сж отишли въ Цариградъ?

Докладчикъ И. Петровъ (д. сг): Не. — Та, казвамъ, мнението на г. финансовия министръ въ дадения случай е да се опрости тая сума въ смисълъ да се повърне депозитътъ на янцата, които сж подали молбата.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Които одобряват решението на комисията да се опрости на Иванъ Михалевъ Семерджиевъ отъ с. Пешера и Исенъ Еминъ Ефендиевъ отъ с. Смилянъ, Пашмаклийска околина, сумата 57.000 л. залогъ за изкаранъ отъ сжщитъ презъ 1920 г. добитъкъ на зимна паша въ гръцка Тракия и не на време повърнатъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраниято приема.

С. Костурковъ (р): Не се приема. Такъвъ случай и вчера нмаше. Шмекерия!

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ решението на комисията, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраниято приема.

Пристъпваме къмъ втора точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за държавната военна фабрика. Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Г. Живковъ (р): (Прочита изцѣло законопроекта, безъ измѣнение).

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за държавната военна фабрика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраниято приема.

(Вж. приложение № 12, Т. II)

Пристъпваме къмъ трета точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за фабриката, вносъ и износъ на военни материали. Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Г. Живковъ (р): (Прочита изцѣло законопроекта, съ приетото измѣнение на второ четене)

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за фабриката, вносъ и износъ на военни материали, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраниято приема.

(Вж. приложение № 13, Т. II)

Пристъпваме къмъ четвърта отъ дневния редъ — одобрение предложението за одобрение VI-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му на 18 ноемврий 1924 г., протоколъ № 21.

Х. Мирски (д): Надлежниятъ министъръ — г. Стоенчевъ — който щѣше да даде обяснения по този въпросъ, го нѣма. Туй предложение не може да се гледа, освенъ ако нѣкой отъ министритъ даде обяснения.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. министре! Тѣ съ вчерашнитъ предложения. Понеже вчера отсъствуваха г. г. министритъ, които съ представили предложения за одобрение, отложиха се за днесъ, за да се чуятъ обясненията на съответнитъ г-да министри. Това предложение се спася до Министерството на благоустройството.

Министъръ П. Тодоровъ: Азъ не зная това предложение.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Г. Живковъ (р): (Чете)

„МОТИВИ

къмъ решението за одобрение VI-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 18 ноемврий 1924 г., протоколъ № 91.

Г. г. народни представители! Съ VI-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 18 ноемврий 1924 г., протоколъ № 91, е разрешено да се отпуснатъ безплатно на „Дружеството за борба съ детската престъпностъ и покровителство на затворницитъ, 100.000 тухли, за доизграждане „Домътъ на човѣщината“.

Намирамъ, че целитъ, които дружеството си е поставило да постига, а именно: чрезъ създаване на единствения по рода си у насъ институтъ, да отдѣля малолѣтнитъ затворници отъ съвмѣстенъ животъ съ престѣпницитъ въ затворитъ и ги възпита въ духъ на почтени граждани, заслужава той даръ и въ съгласие съ горното постановление на Министерския съветъ, да му се отпуснатъ исканитъ тухли.

Моля, г. г. народни представители, да гласувате и приемете приложеното тукъ решение за безплатно отпусане отъ Държавната трудова тухларна фабрика въ София

100.000 тухли на „Дружеството за борба съ детската престъпностъ и покровителство на затворницитъ.“

София, 26 ноемврий 1924 г.

Министъръ на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството:

Я. Д. Стоенчевъ.

„ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобрение VI-то постановление на Министерския съветъ взето въ заседанието му отъ 18 ноемврий 1924 г., протоколъ № 91.

Отпусчатъ се безплатно на „Дружеството за борба съ детската престъпностъ и покровителство на затворницитъ“ за доизграждане „Домътъ на човѣщината“ 100.000 тухли отъ Държавната трудова тухларна фабрика въ София“.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Вчера се обърна внимание отъ нѣкои г. г. народни представители, че това постановление е взето на 18 ноемврий, когато Камарата е заседавала и искаха да изслушатъ обясненията на г. г. министритъ.

Х. Мирски (д): И то за една работа, която не е отъ спешенъ характеръ, защото се касае за отпускане на 100.000 тухли, които ще потрѣбватъ въ началото на строителния сезонъ 1925 г. Въ таква случай никой нѣтъ Министерския съветъ не трѣбва да прибѣгва до таква постановление, за да отпуща даромъ каквито и да било държавни имоти. Практиката до сега е била такава, че за такива работи министритъ съ се подвеждали подъ отговорностъ. Азъ бихъ желалъ да зная, какво е наказало Министерския съветъ да прибегне до такова постановление, когато не е било необходимо то да се вземе. Вѣрно е, че това постановление не е отъ законодателенъ характеръ, по чл. 47 отъ нашата конституция, но все пакъ нашата конституция има постановление, че когато се касае да се отстъпватъ каквито и да било държавни имоти безвъзмездно, това трѣбва да става винаги чрезъ законъ. Следователно, Министерскиятъ съветъ не бѣше въ правото си да държи такова постановление. Това искане трѣбваше да мине презъ Народното събрание и тогава вече да се отпуснатъ тия тухли. Безспорно, Народното събрание не би отказало да ги отпусне, но азъ държа за формалността.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. Андрея Ляпчевъ.

А. Ляпчевъ (д. ст): Г-да! По този въпросъ вчера г. министърътъ на въшнитъ работи заяви, какво държането на постановления презъ време на сесия отъ страна на Министерския съветъ, безспорно, е една грѣшка отъ формално гледнище. Обаче, както тази грѣшка, така и други такива грѣшки, споредъ мене, се дължатъ на това, че предшествующиятъ режимъ и войната създадоха у насъ прецедентъ, отъ който, изглежда, държавната машина мъчно ще може да се избави. Нашъ дългъ е, обаче, да обръщаме внимание, за да се отърве държавната машина отъ тѣзи грѣшки. Азъ мисля, че едва ли нѣкой въ Камарата би ималъ нѣщо противъ да се отпуснатъ за нуждитъ на поменатото дружество толкова хиляди тухли. Спорътъ не е тамъ. Но, че това е трѣбвало да стане по решение на Народното събрание, щомъ то е въ сесия — и това е свършено право, това никой не го оспорва. Но защо е станало така? Защото, казахъ ви, това съ едни грѣшки, които трѣбва да се подчертаватъ, че съ такива. Щомъ по същество сме съгласни, при припомнянето, че тия грѣшки нѣма да се повтарятъ, азъ ще вдигна рѣка за одобрение на това постановление.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. Панайотъ Деневъ.

П. Деневъ (р): Г-да! Въпроситъ, които се поведнгатъ около това постановление, не съ нови. Ние вече втори или трети нѣтъ сме сезирани съ решения за одобряване на министерски постановления, вземани не по реда на конституцията. Фактически тукъ се прави една голѣма погрѣшка, защото се смѣсва съществува на работата съ формата, въ която е взето то. И ако г. Ляпчевъ констатира, че, отъ войнитъ насамъ и вследствие усвоената практика отъ бившия режимъ съ ставали грѣшки, — това е едно съображение въ повече да не одобримъ това решение, макаръ съ това, г. г. народни представители, да не отговоримъ на нашето голѣмо задължение да се явимъ

въ услуга на института за покровителствуване малолетните престъпници. Това постановление е взето през м. ноември и е взето просто ей-така, защото министърът е искал да бъде въ услуга на респективното дружество. Тия тухли не са взети от фабриката още, защото през ноември и декември не може да се строи, тъй тепърва ще се употребят през пролѣтѣта. Азъ смѣтамъ, че ни се налага да съжсѣме съ усвоената от бившия режимъ практика. А ще се съжсѣе то по кой начинъ: народното представителство не трѣбва да одобри туй постановление, а да предизвика института да сезира още днесъ или утре Народното събрание и тогава единодушно съ акламации ще гласуваме, вмѣсто 100,000, да се отпуснатъ 200,000 тухли за този институтъ. Само така ще се отучатъ министерскитѣ съвети и министритѣ да своеволничатъ тогава, когато нѣматъ право да вършатъ това. Това е моето убеждение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които одобряватъ VI-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 18 ноември 1924 г., протоколъ № 91, да се отпуснатъ безплатно на Дружеството за борба съ детската престъпность и покровителство на затворниците за доизграждане „Дома на човѣщината“ 100,000 тухли отъ държавната трудова тухларна фабрика въ София, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка пета отъ дневния редъ, а именно одобрение предложението за одобрение постановленията на Министерския съветъ: VIII-то, взето въ заседанието му отъ 8 септември 1924 г., протоколъ № 71, одобрено съ указъ № 29 отъ 26 с. м., и XV-то, взето въ заседанието му отъ 24 октомври с. г., протоколъ № 86, одобрено съ указъ № 32 отъ 3 ноември с. г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Г. Живковъ (р): (Чете)

„МОТИВИ

къмъ проекта на решението за одобряване постановленията на Министерския съветъ: VIII-то, взето въ заседанието му отъ 8 септември 1924 г., протоколъ № 71, и XV-то, взето въ заседанието му отъ 24 октомври с. г., протоколъ № 86.

Г. г. народни представители! Съ единствения членъ на приложения проект-решение, моля да се одобрятъ постановленията на Министерския съветъ:

VIII-то, взето въ заседанието му отъ 8 септември 1924 г., протоколъ № 71, одобрено съ указъ № 29, отъ 26 сѣци, съ което се продължава до 30 септември с. г. срокътъ за доброволното изплащане на данъка върху общия доходъ за финансовитѣ 1922/1923 и 1923/1924 г.;

XV-то, взето въ заседанието му отъ 24 октомври 1924 г., протоколъ № 86, одобрено съ указъ № 32 отъ 3 ноември с. г., съ което:

а) дава се право на министра на финанситѣ да продължи съ 20 дни срока за обтѣжаване опредѣления отъ първоначалнитѣ комисии данъкъ върху общия доходъ за финансовата 1923/1924 г.;

б) съставятъ на контролнитѣ комисии, по сѣщия данъкъ, които ще прегледатъ облагането за финансовата 1923/1924 г. и неразгледаното таково отъ предшествующитѣ години да бъде този, установенъ съ § 15 отъ закона за измѣнение и допълнение на закона за данъка върху общия доходъ. За замѣстници на окръжния финансовъ началникъ и държавния адвокатъ, въ сѣщитѣ комисии, министърътъ на финанситѣ да може да назначава и други лица отъ ведомството на прѣжитѣ данъци;

в) неизплатениятъ до 25 октомври 1924 г. данъкъ върху общия доходъ, за финансовата 1923/1924 г., да се събира доброволно и безъ глоба за закъснение:

Закъсѣниятъ на 1 октомври с. г. — до 25 февруарий 1925 г.

Първата третинка отъ сѣщия, която закъсѣваше на 25 октомври с. г., заедно съ втората третинка отъ сѣщия — до 25 февруарий 1925 г., а третата третинка — до 25 юний с. г.

Съображенията да направя горнитѣ промѣни съ министерски постановления бѣха:

а) многобройнитѣ оплаквания отъ данъкоплатцитѣ, че пропуснали срока за потѣжаване опредѣления имъ отъ

първоначалнитѣ комисии данъкъ, защото предполагали, че размѣрътъ на сѣщия щѣлъ да имъ бъде съобщенъ съ лични съобщения;

б) негодуванието на занаятчинѣтъ, което рискуваше да се изрази въ демонстраци и стачки;

в) продължителната, почти повсемѣстна въ нѣкои окръжи, суша, падналитѣ на много мѣста опустошителни градушки;

г) паричната криза, и

д) спокойствието на страната.

Поради гореизложенитѣ причини, моля ви, г. г. народни представители, да гласувате приложения проектъ на решение.

София, декември 1924 г.

Министъръ: П. Тодоровъ.

„ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобряване постановленията на Министерския съветъ: VIII-то, взето въ заседанието му отъ 8 септември 1924 г., протоколъ № 71, одобрено съ указъ № 29 отъ 26 с. м. и XV-то, взето въ заседанието му отъ 24 октомври с. г., протоколъ № 86, одобрено съ указъ № 32, отъ 3 ноември с. г.

Членъ единственъ. Одобряватъ се постановленията на Министерския съветъ:

VIII-то, взето въ заседанието му отъ 8 септември 1924 г., протоколъ № 71, одобрено съ указъ № 29, отъ 26 сѣци, съ което се продължава срокътъ за доброволното изплащане данъка върху общия доходъ за финансовитѣ 1922/1923 и 1923/1924 г. до 30 септември с. г., и

XV-то, взето въ заседанието му отъ 24 октомври 1924 г., протоколъ № 86, одобрено съ указъ № 32, отъ 3 ноември с. г., съ което:

а) дава се право на министра на финанситѣ да продължи съ 20 дни, срока за обтѣжаване опредѣления отъ първоначалната комисия данъкъ върху общия доходъ за финансовата 1923/1924 г.;

б) съставятъ на контролнитѣ комисии, които ще разглеждатъ облагането по сѣщия данъкъ за финансовата 1923/1924 г. и неразгледаното облагане отъ предшествующитѣ години да бъде по § 15 отъ закона за измѣнение и допълнение на закона за данъка върху общия доходъ. За замѣстници на окръжния финансовъ началникъ и държавния адвокатъ, въ сѣщитѣ комисии, министърътъ на финанситѣ да може да назначава и други лица отъ ведомството на прѣжитѣ данъци;

в) неизплатениятъ, до 25 октомври 1924 г., данъкъ върху общия доходъ за финансовата 1923/1924 г. да се събира доброволно и безъ глоба за закъснение: закъсѣлиятъ на 1 октомври с. г. — до 25 февруарий 1925 г.; първата третинка отъ сѣщия, която закъсѣваше на 25 октомври 1924 г., ведно съ втората третинка — до 25 февруарий 1925 г., а другата третинка — до 25 юний с. г.“

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д): Бихъ желалъ да чуя предварително г. министра на финанситѣ какво обяснение ще даде за вземането на туй министерско постановление и следъ туй ще взема думата.

Министъръ П. Тодоровъ: Въ мотивитѣ, които са дадени къмъ това проекто-решение, доста ясно е посочено защо е взето това министерско постановление. Азъ нѣма да прибавя нищо повече къмъ тѣзи мотиви. Остава да видя само какво ще кажатъ нѣкои отъ г. г. народнитѣ представители, които ще критикуватъ тѣзи мотиви, и тогава ще се изкажа.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д): (Отъ трибунала) Г. г. народни представители! Въ момента, когато се открива Народното събрание, всѣки народенъ представителъ се явява тукъ и полага следната клетва, съгласно чл. 131 отъ нашата конституция: (Чете) „Кѣдна се во име единнаго Бога да пази и да браня конституцията“. . . И като съмъ положилъ азъ тази клетва, смѣтамъ, че винаги, когато се наруши конституцията, мой дългъ е да се явя да кажа своята дума и да направя упрекъ на онѣзи, които правятъ посегателство върху самата конституция.

Съгласно чл. 43 отъ нашия основенъ законъ — конституцията — (Чете) „Българското царство се управлява точно споредъ законитѣ, които се издаватъ и обнародватъ по начина, който е показанъ въ конституцията“, а пъкъ чл. 44 казва, че нито единъ законъ не може да бъде измѣненъ и отмѣненъ дотогава, докогато Камарата не каже своята дума. Изключение се допуска само по чл. 47 отъ нашата основенъ законъ, отъ конституцията. Но за да може единъ Министерски съветъ да държи постановление по чл. 47 отъ нашата конституция, необходими сѫ редъ условия, които при вземане на настоящето постановление на Министерския съветъ не сѫ били налице,

И за да се избегне еднакъв завинаги тази практика, да се взематъ постановления, които иматъ силата на законъ, мой дългъ е да прочета изричния текстъ на чл. 47 отъ нашата конституция, за да видятъ и разбератъ еднакъв завинаги и онѣзи, които не сѫ между 96-тѣ юристи въ тази Камара, които не сѫ следвали правото, които не познаватъ нашата конституция и нашитѣ закони, че когато е въпросъ да се прилага конституцията, трѣбва текстътъ на тая конституция да се знае отъ всѣки народенъ представителъ.

Чл. 47 отъ нашата конституция гласи: (Чете) „Ако би държавата да се заплашва отъ нѣкоя външна или вътрешна опасностъ, а Народното събрание не би могло да се свика, то само въ такъвъ случай царътъ, по представление на Министерския съветъ и подъ обща отговорностъ на министритѣ, може да издава наредби и да прави разпореждания, които иматъ задължителна сила като законъ“. Но когато се касае да се държатъ постановления, които засѣгатъ въпроса за данѣци и берии, нашата конституция, по чл. 48, не позволява на Министерския съветъ да си служи съ постановления. А съ настоящето постановление се урежда именно материя, която по силата на чл. 105, пунктъ 2, отъ нашия основенъ законъ, конституцията, трѣбваше обязательно да бъде уредена съ законъ, защото въ пунктъ 2 на чл. 105 отъ нашата конституция, който изрежда какво има да върши Народното събрание, четемъ: „Да обсъжда предложени за държавни займове, за уголѣмяване, намаляване или туряне данѣци и всѣкакви берии, а също и за разхвърлянето и за реда на събирането имъ“. Въ настоящия случай настоящето постановление на Министерския съветъ, което е взето четири дни преди откриването на Народното събрание, именно урежда материя, по кой начинъ трѣбва да се събиратъ тѣзи данѣци по закона за данѣка върху общия доходъ. Такова едно постановление на Министерския съветъ е несъгласно съ нашата конституция и никой пъкъ занаяредъ не би трѣбвало поне днешнитѣ управници да си служатъ по този редъ съ министерски постановления.

За да се види какво е било желанието на онѣзи, които сѫ създали нашата конституция, достатъчно е народнитѣ представители да се пороватъ въ дневницитѣ на учредителното Народно събрание, за да видятъ, че тамъ има постановления, които посочватъ въ кои случаи може да се прибегне къмъ постановление отъ страна на Министерския съветъ. Когато е въпросъ за тълкувание на чл. 47, вие ще видите, че чл. 47 може да се прилага само когато има бедствия; тамъ сѫ посочени конкретно случаятѣ, кога би могълъ единъ Министерски съветъ да си служи съ подобни постановления. На стр. 202 въ дневницитѣ на Учредителното събрание вие ще видите, че Министерския съветъ може да си служи съ постановления само тогава, когато има възстания, наводнения, въобще важни спѣшки, които препятствуватъ да се свика Народното събрание, за да се занимава съ онази материя, която по силата на чл. 105 отъ нашата конституция е компетентностъ единствено на Народното събрание.

Въ случая на по-младитѣ юристи, които сѫ следвали нашия Университетъ и на които може-би още сѫ прѣсни лекциитѣ на тѣхния професоръ Кировъ, ще кажа, че той въ своитѣ лекции казва и следното: „Съ чл. 47 може да си служи единъ Министерски съветъ само тогава, когато въ страната има анархия, когато въ страната има размирици, когато има унищожение на съобщителнитѣ средства, когато въобще не може да се свика Камарата“. Като примѣръ за вътрешна опасностъ проф. Кировъ дава следното: избухва бунтъ въ нашата страна и напр. две трети отъ народнитѣ представители огидатъ на страната на бунтаритѣ и нѣма възможностъ да се свика тогава Народното събрание. Ето ви единъ примѣръ за вътрешна опасностъ, когато Министерскиятъ съветъ може да прибѣгне къмъ ми-

нистерски постановления, които да иматъ силата на законъ. Проф. Кировъ посочва още единъ случай, когато въ страната се яви една епидемия и е належаще да се взематъ строги и ефикасни мѣрки, за да се спаси страната отъ тази епидемия — въ такъвъ случай пакъ може да се прибѣгне къмъ чл. 47 отъ конституцията. Но и тогава г. Кировъ казва, че за да се държи едно постановление отъ Министерския съветъ по чл. 47 отъ конституцията, необходимо е въ туй министерско постановление да стоятъ подписитѣ на всички министри, които влизатъ въ кабинета. А настоящето постановление, докълкото моятъ сведения се простиратъ, е взето не отъ всички министри, а само отъ нѣкои министри, защото презъ туй време — презъ м. септемврий — другитѣ министри бѣха на почивка. Това може да се провѣри и ще се види че е така. Та, казвамъ, въ чл. 47 отъ конституцията е изрично подчертано, че тѣзи актове се взематъ подъ общата отговорностъ на министритѣ. Актътъ, който се издава отъ Министерския съветъ, е единъ актъ, който замѣства функцията на Народното събрание, и въ такъвъ случай отговорността на всичкитѣ министри е обща и онзи министъръ — казва проф. Кировъ — който не е съгласенъ съ туй постановление на Министерския съветъ, трѣбва или да се оттегли отъ Министерския съветъ, или да изяви своето несъгласие.

Г. министърътъ на финанситѣ каза, че съображенията да се вземе настоящето постановление сѫ били изложени въ мотивитѣ на това предложение. Обаче и мотивитѣ — навѣрно писани отъ нѣкой отъ неговитѣ чиновници — не отговарятъ на онова, което въ нашия законъ за измѣнение и допълнение на закона за данѣка върху общия доходъ е казано. Въ пунктъ а отъ тѣзи съображения е казано: (Чете) „Многочислитѣ оплаквания отъ данѣкоплатцитѣ, че пропуснали срока за потъжаване опредѣления имъ отъ първоначалнитѣ комисии данѣкъ, защото предполагали, че размѣрътъ на сѣция щѣлъ да имъ бѣде съобщенъ съ лични съобщения“. А въ § 14 отъ закона, който вие гласувахме презъ м. юний, изрично е казано: „Освенъ списъка, който се обявява чрезъ обявление отъ финансовия началникъ, изпраща се съобщение на обложенитѣ данѣкоплатци, споредъ посоченитѣ въ декларациитѣ имъ адреси, за връчване срещу подписани и датирани разписки“. Значи, първото съображение, което министърътъ изтъква тукъ за вземането на настоящето постановление на Министерския съветъ, е съображение, което не отговаря на онуй постановление отъ закона, който вие презъ месецъ юний гласувахме.

А другитѣ съображения, що сѫ изложени въ мотивитѣ, не ни даватъ основание за издаването на туй министерско постановление, защото изтъкна ви се кои сѫ основанията, при които единъ Министерски съветъ може да си послужи съ постановления, които иматъ силата на законъ.

И, изхождайки отъ всичко това, първиятъ апелъ, който отправямъ азъ къмъ Министерския съветъ, е: нека веднажъ завинаги да се съжса съ тѣзи министерски постановления, нека Министерскиятъ съветъ не си присвои повече права, отколкото нашата конституция му дава, и нека най-после да се даде възможностъ на Народното събрание, което се избира отъ българския народъ да създава законитѣ, то единствено да създава законитѣ, а не законитѣ да се създаватъ чрезъ декрети. (Ръкоплѣскалия отъ демократитѣ и социалдемократитѣ. Ръкоплѣска и Б. Ганевъ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Асенъ Цанковъ.

А. Цанковъ (с.д): Г. г. народни представители! Тоя родъ постановления за насъ, народнитѣ представители, иматъ характеръ на единъ экзаменъ: искатъ да ни подложатъ на изпитанието, да покажемъ докъде сме способни да последваме въ произвола единъ министъръ. Министерътъ, когато е издалъ това постановление, сигурно е разбиралъ много добре, че той нарушава конституцията. Макаръ и да не е юристъ, но трѣбва да предполагаме, че е имало толкова правно понятие у г. министра на финанситѣ да е могълъ да разбере, че неговото постановление отива въ разрѣзъ съ единъ изриченъ текстъ на конституцията. Но той си е правилъ така смѣтката: работата не е голѣма, Камарата ще го одобри, азъ въ това съмъ сигуренъ, следователно, не рискувамъ. Ако той би ималъ представление, че рискува не даже поста си, а престижа си, той сигурно нѣмаше да направи тази грѣшка. А тази грѣшка е много груба, г-да! Но, ще кажете, никому не се е повредило, напротивъ, помогнало се

е, пакост нѣма. Така може да се разсъждава въ много случаи, но този начинъ на разсъждаване прие въ себе си и много опасности. Ние може да отидемъ много далече. Ако вие искате да си послужа съ единъ такъвъ софизъмъ, азъ бихъ ви отговорилъ съ нѣщо, което има по-голяма смисълъ: ами ако единъ министъръ е въ състояние, безъ да прави пакости, по единъ капризъ да нарушава единъ законъ, сигурно въ други случаи, когато това би имало за последствие ползи зарадъ нѣкого, той съ много по-голяма дързостъ, съ по-малко стѣпенне ще отиде пакъ да наруши закона.

Но ще каже нѣкой, че отъ такъвъ родъ постановления пакости нѣма. Напротивъ — има. Ние, г. г. народни представители, съ тоя начинъ на процедуре, эле възпитаваме нашата публика, нашитѣ граждани, нашитѣ данъкоплатци. По това време сигурно е имало нѣкой да е пропусналъ тѣзи срокове; по на другия денъ, следъ постановлението на Министерския съветъ, този, който по тоя начинъ е пропусналъ срока си, веднага се е намѣрилъ още въ срока си. Сигурно, трѣбва да се предполага, че такива е имало. Но я да кажемъ, че такива нѣма. Този практика знаете ли къде ни води? Тя ни води до тамъ, че постепенно вратитѣ на министритѣ сж задрѣстени отъ проентели отъ всѣкакъвъ родъ: единъ това пропусналъ, другъ опова изпусналъ, на одного дерта му тукъ, на другото тамъ, и попече се знае, че съ министерски постановления може да се уреждатъ работи, които законътъ не позволява, всѣки се одързостява да ходи да трона на министерскитѣ камни — „дай ми, пропусналъ съмъ, съжаля ме, помогни ми“. По такъвъ начинъ не може да се процедира въ една правова държава. Трѣбва да бъдемъ строги въ спазването на тѣзи форми. Това не сж нѣкакви сутини форми; това сж гаранции за правовъ редъ, г. г. народни представители. Това не е нѣкакви етикетъ, това е строгостта на закона. Ние, адвокатитѣ, знаемъ какво е срокъ. Въ съдилищата сж винаги немлютивни спрѣмо всѣки, който е пропусналъ известень срокъ, а ние тукъ виждаме единъ министъръ да си играе съ една таква материя, при която съ едно движение на перото той може да облагодетелствува нѣкой, който е пропусналъ сроковетѣ си. Ако е трѣбвало да се направи милостъ за една категория отъ данъкоплатцитѣ, ние това можемъ да го разберемъ, но има начинъ по-правилень: ще дойдете тукъ, както сте дошли сега, по не post factum, а ще дойдете своевременно, ако потрѣбва да свикате Камарата, свикайте я съ четири дни по-бързо — това си заслужава труда, но азъ мисля, че въ края на крайщата съ четири дена може да се почна — и следъ това тукъ ще се разберемъ можемъ ли да гласуваме едно спазожение за данъкоплатцитѣ или не. Но това ще го направи компетентниятъ органъ въ държавата — Народното събрание, което може да издава закони. Ето защо, азъ бихъ посветвалъ и колежитѣ си отъ болшинството да не гледатъ леко на тоя начинъ на процедуре съ министерски постановления. Трѣбва наистина да дадемъ единъ път на нѣкой министъръ урокъ такъвъ, който да послужа на всички последующи министри. Въ всѣки случай, азъ и моитѣ другари нѣма да гласуваме за такова едно министерско постановление.

И. Горбановъ (д. сг): Миналата година вие не гласувате ли министерското постановление на Казасовъ за персоналитѣ добавки на желѣзничаритѣ?

П. Аленовъ (с. д): Тогава нѣмаше Камара.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Г. Мирски прочете нѣкой положения отъ конституцията, съ които всички сме съгласни. Тогава, когато се касае да пазимъ конституцията въ нейнитѣ основни положения и когато чрезъ тия положения на конституцията трѣбва да защитаваме правата на народа и неговитѣ интереси, безспорно е, нѣма да се намѣри нито единъ въ нашата срѣда, а най-малко тукъ (Сочи министерската маса), който да иска да изкористи известни конституционни положения за свои лични или партийни смѣтки. И азъ трѣбва да подчертая, че ония голѣми или малки формални нарушения, които сж ставали и за които преди малко говори и г. Липчевъ, сж ставали само отъ съображения да се допринесе нѣщо за усмиряването на страната и да се ликвидира колкото е възможно по-скоро и по-безболезнено всичко онова, което ние заварихме за ликвидиране. Лично азъ — ако е въпросътъ да изказвамъ тукъ субективни чув-

ства — като министъръ на финанситѣ въ тоя моментъ, когато ежедневно трѣбва да намирамъ средства, за да погасявамъ грамадни платежи, най-малко ще се съглася съ каквито и да било разсрочки, съ каквито и да било продължения на срокове въ закони, които сж фатални. Но, г. г. народни представители, спомнете си за моментъ това, което наследихме: не само недобори и закъснѣли данѣни отъ близко и далечно наследство, но недобори и закъснѣли данѣни по единъ законъ, които не бѣха за нашата стопанска и за нашата политическа действителностъ, законъ, по които фактически сериозно събиране на данѣна отъ администрацията не е имало. И наистина, трѣбваше единъ голѣмъ куражъ — не искамъ да го приписвамъ въ активъ на нѣкой отъ насъ тукъ — трѣбваше да се покажемъ въ голѣма степенъ ексекutori и по-безмилостни, отколкото сме въ ежичностъ по натура, за да можемъ въ края на миналата година горе-долу да свържемъ двата края на бюджета и да намалимъ тази година недоборитѣ и закъснѣнитѣ данѣни на 700—800 милиона лева отъ милиардъ и нѣщо. Но азъ смѣтамъ, че при това положение, въ което се намира нашитѣ данъкоплатецъ, държавата, поради административни дефекти, поради известни недѣзи въ нашето фискално, данъчно законодателство, които постепенно премахваме — вие знаете, че премахнахме подоходния данѣкъ за селата не защото не стои на единъ по-свършилъ принципъ, не защото не догонва по-идейни замисли на фискалната мисълъ, но затова, защото не отговаря на нашата стопанска, на нашата культурна действителностъ — държавата, казвамъ, е заставена, колкото е възможно по-скоро, да пристѣпни къмъ ликвидирането на данъчното бреме, на тия платежи въ селото. Същото правимъ и съ закона за патента и за данѣна върху общия доходъ, които измѣняваме сега. Добре, намѣрихме платежи закъснѣли, намѣрихме недобори и данѣни натрупани. И когато въ същото време се откриха нови смѣтки — репарации, реституции, реквизиции, окупацонни плащания — когато се откри това, за което всѣки отъ васъ може да има представа, но само опзи, който е тукъ (Сочи министерската маса), може да знае какво е то, тогава ние, така да се каже, изтрѣгнахме данъчния стрѣгъ, ударихме камшика върху бирницитѣ и ексекуторитѣ и казахме: трѣбва да се плаща. И тая свобода, тая свободия, която за голѣмитѣ градове бѣше стигнала дотамъ, че хората казваха: мога да живѣя въ София редица години, безъ да бѣда погърсенъ за данѣкъ, безъ да ми се иска да дамъ своята данъ предъ царцината, изчезна. Но всичко си има граници, г-да: не може да се отива докрай. Натрупано е отдавна и трѣбваше да се ликвидира по съкратената процедура. Но това не можеше, съ строгитѣ норми на закона за ексекуцията, да се върши за всички данѣни, които наследихме и затова настѣпи този моментъ, когато ние трѣбваше да кажемъ: да спремъ за малко; да спремъ, но не заради това, че мене ми е приятно — защото отъ момента, когато продължихъ тия срокове, за които става дума, азъ получихъ на следующия месецъ 50 милиона лева по-малко постъпления, отколкото получихъ въ предшествувания месецъ. Азъ схващамъ много добре идеята на г. Асенъ Цанковъ, че по такъвъ начинъ дисциплината у данъкоплатцитѣ се разслабва и фискалниятъ агентъ започва да гледа малко, бихъ казалъ, по-несериозно на своитѣ задължения, защото казва: „Има окръжно да ексекутирамъ; отивамъ и вдурутъ се получава нареждане да спра, да дамъ известна разсрочка“.

Та, казвамъ, г-да, имаше редица условия, които ни заставиха да направимъ тая разсрочка. Нищо по-хубаво за менъ отъ това да казвамъ: ексекутирай, продай фабриката на тогава, или приведи въ ликвидация това или онова акционерно дружество, или кажи на оня данъкоплатецъ да си плаща данѣна, че иначе ще му продамъ имота. Такава процедура, такова действие отъ страна на финансовия министъръ е много лесно, но нали трѣбва да се бди надъ интереситѣ на българскитѣ данъкоплатци, нали трѣбва да изхождаме преди всичко отъ неговитѣ фискални интереси?

Но, г-да, натрупването на недобори, на закъснѣли данѣни за нѣколко години се съпътствувае съ една страшна финансова криза, съ невъзможността на Народната банка да подпомогне въ това отношение почти никой отъ данъкоплатцитѣ, съ една сушава година и при една тревожна политическа атмосфера — тревожна по чия вина, отъ субективна гледна точка безспорно различно може да се присежди. Когато всички тѣзи факти бѣха налице, тогава ние бѣхме заставени да отмахнемъ всичко онова, което може да създаде една експлозивна атмосфера въ България. Тогава ние решихме, септемврийскитѣ и октомврийскитѣ дни — които миналата година знаете какви

бъха — да се преминават колкото е възможно по-безболезнено и да се успокоят колкото е възможно повече духовете. Най-малко аз съм, който отстъпвам по отделни оплаквания на отделни данъкоплатци или на отделни селския. Но когато във Министерския съвет, съвместно с всички риск, който поема всеки от нас като министър, като член на кабинета, се взема единодушно решение, че тази работа трябва да стане, аз се подчиних и съмтам, г. г. народни представители, че сме извършили едно полезно, едно добро дело. Полезно е от гледна точка на фиска, защото, след като се даде една почивка, после пак можеш да стегнеш данъкоплатците да плащат данъци; полезно е от гледна точка на нашето производство, защото съвместно отсрочвания се дава възможност на оборотните капитали, които липсват на нашата пияца, да влязат временно в производството; полезно е и от политическа и социална гледна точка, защото един от основните стълбове на нашата държава, занаятчийството и дребната търговия, се позакрива. Това показва, че има една власт, която бди и пази неговите интереси.

Д. Кьорчев (н. л.): Това не е Ваша работа. Със законът се уреждат тия неща.

Министър П. Тодоров: Идвам на този въпрос. Казвам си: защо не дочакахте Парламента, защо свършихте тази работа само 2, 5 или 10 дни преди свикването на Парламента? Г. г. народни представители! Съвместно с всички риск, който поемам лично аз като член от кабинета и пълния Министерски съвет, който е солидарен с това, което е станало, аз твърдя, че ако ние бихме убедени, че в първото, второто, третото, десетото или петнадесетото заседание ще можем да прокараме подобно законоположение веднага, каквато и спешност и да имаше то, щяхме да го сторим.

Д. Кьорчев (н. л.): Свикайте извънредна сесия.

Министър П. Тодоров: Оставете тази извънредна сесия. — Но, г. г. народни представители, ние не направихме тази работа не защото ние имаме болшинство, не защото не бихме убедени, дали това полезно законоположение ще бъде гласувано, но защото това технически не беше възможно. Фактически то беше извършено малко по-рано. Наречете го, че е голямо нарушение на законите и на конституцията, но във всеки случай ние искаме оня психологически момент да го използваме не за партийно-политическа цел, но да отговорим на нуждите на народа, на нуждите на времето, във което живеем.

Г. г. народни представители! От известно време тук е депозиран законопроект за така наречените фискални сметки; той стои дълго време; маса други въпроси ангажират вниманието на Парламента и не може да се дойде до него. Може би различията по този законопроект да бъдат голъми, може би да разширим неговата основа, може да вложим във него друг принцип, но във всеки случай той е един закон, който се налага от нуждите на страната и трябва да мине. Но, въпреки това, аз съм убеден, че още редица дни ще вървят, ваканцията настъпва и въ края на крайщата се отлага обръщането му във закон и много от сметките отношения между банките и платците, между фиска и отделните данъкоплатци ние да бъдат уредени и данъкоплатецът ще бъде отрупан с грамадни глоби. Последният ще трябва да бъде екзекутиран — което е пакостно от гледна точка политическа и обществена — а пък въ края на крайщата не и така лесно се ликвидира съ подобна инициатива. Искам да кажа, че това, което е извършено, е извършено съ пълно съзнание, че се върши едно полезно дело за страната, а не от партийно-политическа сметка или най-малко от гледна точка на известна корист за този или онзи данъкоплатец. Сроковете в закона са фатални: всеки, който не ги съблюдава, подлежи на екзекуция. Един общ повик, един бунт щеше да има въ душата, за който ние не искаме да поемем отговорност да го чуем въ нашата страна. Вследствие на това ние внесохме тия изменения, които молим да бъдат одобрени. (Ръкоплъскания от говорителя)

Председателстваващ д-р Б. Вазов: Има думата народния представител г. Димо Кьорчев.

Д. Кьорчев (н. л.): Г. г. народни представители! Въпросът има една формална и една фактическа страна. Мотивите, съ които апелира г. министърът на финан-

сите, се изразяват въ 5 точки: (Чете) „Съображенията да направя горните промени съ Министерски постановления бяха:

„а) многобройните оплаквания от данъкоплатците, че пропуснали срока за потъване определения им от първоначалните комисии данък, защото предполагали, че разбират на същия щъл да им бъде съобщен съ лични съобщения;

„б) негодуванието на занаятчиите, което рискуваше да се изрази въ демонстрации и стачки;

„в) продължителната, почти повсеместна въ пълноокръжи суша, падналите на много места опустошителни градушки;

„г) паричната криза, и

„д) спокойствието на страната“.

Вие виждате, че всичко онова, което съставя същността на нашия стопански и граждански живот, е послужило като материал, като повод, за да се създаде това постановление, чрез което се отменяват паричните на фискални закони. Че можеше да се направят известни демонстрации от занаятчиите, че данъкоплатците негодуваша, че имаше суша, че съществуваше парична криза, че бяха паднали градушки, че имаше вътрешно размирно състояние — всичко това е вярно. Но нима ако тия неща са толкова важни — както се преценяват въ мотивите на предложението, че Министерският съвет не е могъл да ги отблъсне и да не вземе решение по тях — не трябва ли Министерският съвет да свика извънредна сесия или да чака редовната сесия на Народното събрание?

Чьои от говорителя: Вие война обявихте без да свикате Народното събрание.

Д. Кьорчев (н. л.): Г-да! Тогава разтурете това Народно събрание и дайте мандат на министрите да управляват. Защо ми възразявате така, когато 20 години наред сте поддържали друга теория въ вестниците си и разрушихте маса партии, като ги обвинявахте постоянно за тия неща? Ако всичко това е толкова важно, питам аз: нима по него не трябва партиите да имат мнение, нима не трябва общественото мнение да се изрази чрез онова, което е организирана политическа сила въ страната? Демонстрациите на занаятчиите не можеха да се изразят като демонстрации на тълпа; демонстрациите на данъкоплатците не можеха да бъдат демонстрации на немирни граждани. Помъ въпросите за сушата, за скъпотиата, за валутата бяха толкова важни, не можеха Министерският съвет да ги обекжда самъ. Неприлично е да си присвоява той тая прерогатива, защото всичките тия въпроси бяха базата на изборите, а и досега ть са базата на партийните различия, и досега ние спорим върху тях. Ние ниемаме други въпроси, освен тях, върху които днес да работи Народното събрание, да работят министерските канцеларии, да работят партиите, да работи пресата. Всички тия въпроси ние не можеме да ги решавате сами, каквито и да бъдат моментите, когато ть получават своята острота. И колкото по-остри са кризите, които се появяват въ тия области, толкова Министерският съвет трябва да се самоограничава, защото общественото мнение, особено въ демократичните страни, заедно съ пресата и партиите, образува елементите, образува онова, което се казва конституционен и парламентарен живот. Вие, които постоянно говорите за демокрация, вие, които считате, че трябва да бъдете учители на ония, които гръшеха въ миналия режим, вие, които давате насоки за конституционализъм, за парламентаризъм, за въротърпимост и, най-после, за обекждане от всички партии, от всички групи по единъ свободен начин всички въпроси, вие това ние не трябва да го направите. И аз поддържам г. Асен Цанков, който изказа мисълта, че тук има не едно невяждане на гръшката, която се прави, но че не се чувства прегръщението, което се извършва, когато се вземат тия постановления. Въ Министерския съвет има вече известно самочувствие на гордост, известно самочувствие на по-голям господар, отколкото съ фактически господар въ тая страна — Народното събрание и общественото мнение. Това самочувствие е опасно, и именно то трябва да се контролира. Вие сами трябва да подложите това ваше самочувствие на критиката на Народното събрание. Когато към вас се изпращат протести от запаятчи, от данъкоплатци, от ония, които са пострадали, ть се изпращат на вас като изпълнителна власт, за да ги дадете намъ, защото населението се сношава не съ вас,

а съ насъ. Когато и на насъ каже нѣщо, ние се обръщаме пакъ къмъ васъ. Азъ не разбирамъ докъде могатъ да отидатъ размѣритѣ на тая процедура, докъде може да продължи вкусътъ къмъ тия нѣща.

Ако най-после, г. г. народни представители, вие считате че нашата конституция има известни дефекти, че нейната формална страна, че нейната същностъ въобще не е достатъчна за днешнитѣ моменти, вие замислихте ли се чрезъ практиката, която тукъ Народното събрание може да упражнява, чрезъ инициативитѣ, които вие можете да вземете пакъ чрезъ това Народно събрание, да посочите кое пречи на конституцията да посрещна новитѣ пужди на живота, къде тя е остарѣла и какъ трѣбва да се справимъ съ нея, за да я измѣнимъ, а не да казвате: „Тя е една формална база, достатъченъ е нашиятъ идеализъмъ, чрезъ който служимъ на страната“. Всички се защищаватъ съ това. Азъ считамъ, че въпросътъ е много важенъ, че той е единъ претекстъ, който трѣбва да събуди всички г. г. народни представители не само да запазятъ свонтѣ права, като такива, но да представляватъ народа въ този моментъ, защото тѣ, като законодатели, сж представители на този народъ.

Не може, най-после, отъ формална страна, съ едно решение да ставатъ измѣнения на закони.

Ц. Бръшляновъ (д.сг): Не се измѣнява законътъ.

Х. Мирски (д): Измѣнява се, г. Бръшляновъ. Съставътъ на комиситѣ се измѣнява.

Д. Кьорчевъ (и.л): Когато закони се измѣняватъ съ министерско постановление, това измѣнение не може да получи санкция съ едно решение на Народното събрание.

Поради тѣзи причини, трѣбва да се оттегли това постановление и да се внесе единъ законопроектъ, въ който да се предвидятъ всички тия спънки, които е ималъ предъ видъ г. министърътъ на финанситѣ. Въ случая не се постига целта съ едно наше решение и нѣма кой да му се подчини, защото този вотъ, съ който искате да санкционирате министерски постановления, нѣма законодателенъ характеръ и не може да снесе отговорността на Министерския съветъ. Защо внасяте това постановление? То е безпредметно. Тукъ има наши учители юристи, нека кажатъ тѣ може ли това постановление да бѣде предметъ на законодателно обжалване? По никой начинъ. То трѣбва да се оттегли, защото вотътъ, който даваме, е безсмисленъ.

И азъ моля г. министъра на финанситѣ да оттегли постановлението си и да ни даде законопроектъ и него да разискваме.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата на родниятъ представителъ г. Петко Стояновъ.

П. Стояновъ (р): Г. г. народни представители! Може би този моментъ е твърде важенъ и азъ ще моля Народното събрание да бѣде внимателно къмъ престижа на нашия основенъ законъ и къмъ своя собственъ престижъ, за да не създава единъ прецедентъ, какъвто въ никакъ законодателство на никоя конституционно-демократична държава не е имало досега. Касае се въпросътъ за законодателстване въ фискалната областъ чрезъ министерски постановления. Азъ много сърадвамъ на това, което чухъ отъ г. Кьорчева, който говори, както това ви е известно, отъ името на едно политическо течение, което се различава твърде много отъ насъ. Така, както г. Кьорчевъ говори днесъ, той иде да потвърди моята мисль и моя апелъ къмъ сегашното XXI Народно събрание да не създава единъ такъвъ прецедентъ.

Г. г. народни представители! Ако вземете текста на постановлението, което е държалъ Министерскиятъ съветъ, ще видите, че се касае не само за измѣнение или продължение на сроковетѣ, а че се касае и за създаването на права на обжалване на решения, които законно установени институции сж вземали въ кръга на свонтѣ компетенции и въ рамкитѣ на сроковетѣ, които гѣмко законитѣ сж имъ дали. На второ мѣсто, касае се въпросътъ за измѣнение състава на комисии, които редовно фискални закони на своето време сж създали. Мене ми сж ясни причинитѣ, които сж предизвикали този начинъ на процедурата: азъ не искамъ да се спирамъ върху тѣхъ, даже давайки тѣмъ този характеръ, който г. Асенъ Цанковъ смѣташе за необходимо да имъ даде. Че въ случая има партизански елементъ, това не подлежи на съмнение; обаче несъмнено е и друго, че действително едно голѣмо количество отъ данъкоплатци бѣ поставено отъ законодателя

ството, което се създаде презъ месецитѣ май, юний и юлий и съ закона за измѣнение закона за данъка върху общия доходъ, въ едно твърде събсено положение. То е много естествено и много лесно се обяснява: затуй, защото, г-да, когато се законодателствуваше, не се обърна внимание на апела, който се отправяше отъ много страни, че чрезмѣрниятъ фискализъмъ, който се установяваше съ измѣнението на закона за данъка върху общия доходъ и съ измѣнението на закона за събиране на данъцитѣ, ще предизвика недоволство у маситѣ. На своето време ние казахме, че голѣмитѣ глоби, които се събиратъ следъ изтичането на сроковетѣ за доброволното изпълнение на данъцитѣ, сж несправедливи и че тѣ ще отекчатъ положението на много данъкоплатци, инакъ добросъвестни. По чрезмѣрниятъ фискализъмъ бѣ потребенъ на г. министъра на финанситѣ, за да осигури всички средства, за да балансира своя чрезмѣрно голѣмъ бюджетъ отъ 6 милиарда и 600 милиона лева. Г. министърътъ на финанситѣ трѣбваше да осигури балансирането на своя бюджетъ, а за чия смѣтка стана това? За смѣтка на бързото и немилосливо, бихъ казалъ, събиране на закъснитѣ данъци. Не е вѣрно, че данъкоплатцитѣ не знаеха, че не сж платили за много години данъцитѣ; не е вѣрно, че тѣ не бѣха разбрали, че отъзи данъци, които презъ миналия режимъ не бѣха събрани, нѣма да имъ се опростятъ и че ще се събератъ. Тѣ знаеха много добре това, обаче, знаеха, че въ това отиошение съ тѣзи данъци се правеше една поправка и кой въобще, кой по-малко се стараше да извлече по-голѣма или по-малка входяща полза. И затова се създаде единъ голѣмъ резервъ за българския фискъ отъ тѣзи закъснитѣ данъци, които не се събираха. И макаръ тази година взривата да е много по-голѣма отколкото миналата и по миналата години, събирането на данъцитѣ върви. Това събиране на данъцитѣ бѣше целта, която си постави г. министърътъ на финанситѣ съ тѣзи два закона: за измѣнение закона за данъка върху общия доходъ и за измѣнение закона за събиране на данъцитѣ. Разбира се, че ще има неприятности, разбира се, че много отъ данъкоплатцитѣ ще поискатъ да имъ се направи едно облекчение, защото това не бѣше нищо друго, освенъ една проста констатация на онова положение, което трѣбваше отъ порадо да се схване и да се има предъ видъ и не трѣбваше да се превива пръчката повече, отколкото тя може да позволи това. Ето, г-да, една отъ истинскитѣ причини за създаденото положение.

Но какъвъ е начинътъ да се ликвидира съ единъ чрезмѣренъ и опасенъ фискализъмъ въ едно законодателство, което урбулнички се въвежда, когато се гони целта да се балансира единъ чрезмѣрно голѣмъ бюджетъ, за да може да се излѣзе утре съ рекламата, че бюджетътъ е уравновѣсенъ? Това е редовниятъ начинъ на законодателството, г. г. народни представители. А този редовенъ начинъ, понеже не е застъпенъ въ случая, ние най-решително заявяваме, че това е невъзможно да стане, това не бива да стане. За престижа на народното представителство, не може да се допусне на едно правителство, на една изпълнителна властъ да законодателствува чрезъ свои министерски постановления въ областта на фискалнитѣ закони. Това е абсолютно забранено отъ нашата конституция, това е недопустимо, нѣма го въ никоя практика на конституционно-парламентарнитѣ държави. Г. Мирски много право ви цитира съответнитѣ закони и нѣма защо да се спирамъ на допълнителни цитирания и обяснения. Ясно е, г. г. народни представители. Въ тази областъ въ миналото имаме единъ единственъ прецедентъ, който, вжидате, г. Кьорчевъ го дезавуира. Този прецедентъ е одобренъ чрезъ министерско постановление на военната конвенция отъ 1915 г. между България и Германия, тамъ, където въ съответния параграфъ се предвиждаше смитрането отъ Германия на единъ заемъ въ полза на българското държавно съкровище. Това е единъ прецедентъ, когато се нарушиха стрикцитѣ и изрични постановления на конституцията въ тази областъ. А споредъ постановлението на чл. 17 отъ конституцията, никакви договори, които засѣгатъ финансова материя, не могатъ да бѣдатъ изпълнявани, щомъ като Народното събрание не е дало своето одобрение. А чл. 48 и чл. 105, точка втора, изрично вмѣняватъ въ длъжностъ на правителството, че даже тогава, когато настѣпятъ формалорни обстоятелства, които засѣгатъ съществуването на държавата, даже тогава то не може да издава временни наредби, които иматъ силата на законъ, щомъ засѣгатъ финансова материя. Това е предоставено изключително на редовното законодателстване, т. е. въ обжалването на съответнитѣ разпоредения въ тази областъ народното представителство има суверенното право да участва; безъ неговото одобрение изпъл-

нителната власт не може да взема каквито и да било решения. Щом като това е така, г-да, щом нямаме единствен precedent, цитирам и дезавуирам от г. Ъворчев, аз ви моля за престижа на нашата конституция и на Народното събрание такъв precedent да не се създава. Тогава даже Народното събрание не е обсъждало конвенцията. Така щото, днес това ще бъде първият precedent. Той е опасен precedent.

Д. Бошняковъ (д. ст.): Конституцията говори за нови берни и данъци. Тя не говори за изменение на съществуващите закони, чрез които изменения се намаляват известни тежести.

П. Стояновъ (р): За този анострофъ, който ми прави г. Бошняковъ, аз съжалявамъ. Азъ цитирахъ чл. 48 въ свързка съ чл. 105, точка втора, на конституцията. Единъ човѣкъ, който отъ името на демокрацията апелира къмъ гражданството да иска добърне, какъвто е г. Бошняковъ, трябва да знае дълбокия смисълъ на тѣзи постановления въ конституцията, а той е, че никога изпълнителната власт, даже за единъ моментъ, не може да наредва нищо, щомъ съ тѣзи нареждания се засѣга финансовъ материя.

Д. Тодоровъ (д. ст.): Ами ако се облекчава положението на данъкоплатеца?

Х. Мирски (д): Това отекчава държавата, а ние тукъ сме поставени да се грижимъ за държавата.

П. Стояновъ (р): Г. г. народни представители! Да отговоря на анострофа на г. Тодоровъ. Ако едно правителство и едно болшинство смѣтатъ, че тази наредба, която е взета и е подложена на одобрение, облекчава положението на данъкоплатеца, утре ще се намѣри друго правителство или друго народно представителство, което ще ви докаже, че се облекчава положението на България, когато се склучи единъ 3-милардъвъ заемъ или когато се склучи една конвенция за водене на война, защото ще ви каже, че това става за защита на високитѣ интереси на нацията и племето. Ето къде е лоната база, когато се нагазва въ тази материя.

(Председателското мѣсто се заема отъ председателя).

Но фактически какво ще стане, г. г. народни представители, ако даже се гласува това министерско постановление? Съ него се промѣняватъ срокове, промѣняватъ се състави на комисии, които законътъ е опредѣлилъ. И тамъ: съ това постановление, ако се приеме, изменя ли се изобщо законътъ за данъка върху общия доходъ, това изменение съ постановлението инкорпорира ли се въ текста на закона, за който се отнася? Азъ мисля, че не може да се намѣри народенъ представителъ, който би поддържалъ такава една теза. Това е изключено, и щомъ е изключено, тогава не трябва да се създава precedentъ, защото той ще бъде противъ демокрацията, ще бъде противъ правата на гражданството.

Въпросътъ, който засѣга г. министърътъ на финанситѣ, г-да, или по-право главната частъ отъ съдържащото на това постановление се отнася за данъка презъ 1924 г.; следователно, за данъкъ, който не подлежи на плащане, но който още се уреджа отъ комисиитѣ. Второ и най-важното е, че щомъ по закона за данъка върху общия доходъ само тогава има опредѣленъ данъкъ на данъкоплатеца, когато му е съобщено лично, по адреса на подадената отъ него декларация; а щомъ това не е направено отъ финансовото управление, а е направено само съ обявление по вестникитѣ и вратитѣ на финансовото управление — ибщо, което въ същностъ е противозаконно — тогава безпредметно е ибщото министерско постановление. Защото, г. г. народни представители, споредъ мосто разбиране — а азъ съмъ убеденъ, че това е разбирането на всички, които своевременно съ вникнали въ съдържащото на самия законъ — на никого, на нито единъ данъкоплатецъ за 1923/1924 г. не е опредѣленъ данъка, щомъ като това лично нему не е съобщено. Че финансовитѣ началници благоволили да ленаятъ списъци по стенитъ на своитѣ управления, че еди кой си има такъвъ данъкъ — това е незаконно, това е окръжно, което ибма абсолютно никакво значение. Законътъ е изриченъ: на васъ, въ къщи, тамъ, кадето сте посочили своя адресъ, ще ви донесатъ едно съобщение: „Г. данъкоплатецъ отъ еди кой си кварталъ: Вамъ ви е опредѣленъ отъ иврвоначалната комисија по декларацията, подадена отъ Васъ, такъвъ данъкъ“. Докато ибма такво съобщение, ибма опредѣляне на данъка; дори и всички тѣзи постановления на Министерския съ-

ветъ за продължение на сроковетѣ съ безпредметни, защото самото министерство съ неговитѣ органи не съ изпълнили елементарнитѣ си задължения по закона.

Загуй смѣтамъ, че Народното събрание не трябва да допусне такъвъ precedentъ въ нашата законодателна практика по тази материя. Това постановление е безпредметно, защото ибма нагърнени ибчи интереси, следователно, не трябва да се одобрява. Азъ мисля, че ще бъде най-добре, ако самото правителство следъ тѣзи обяснения оттегли одобрението на това постановление. Азъ апелирамъ къмъ народното представителство и моля: ако е потребно да се ограничи крайниятъ фискализъмъ на вотирания презъ м. юний т. г. законъ за данъка върху общия доходъ, да се внесе единъ законопроектъ — той и безъ това се внася, както каза г. министърътъ на финанситѣ — да се предвидятъ въ него венчки срокове, всички наредби за парцелно, за частично изпълнение на три пѣти данъка, но това да стане по реда, опредѣленъ отъ конституцията, за която, както правилно забеляза г. Мирски, венчки сме се клели да я пазимъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Въпросътъ, който се повдига отъ г. Ъворчевъ, е въпросъ доста интересенъ, защото доколкото зная — ние сме по-стари парламентаристи — въ миналото въпросътъ не се е поставялъ тѣй. Чл. чл. 47 и 48 отъ конституцията съ двата члена, съ които Народното събрание се е занимавало постоянно, вече 30 години. Но днесъ изпъква другъ единъ въпросъ: ако единъ министъръ съ едно постановление е правилъ разпоредби извънъ Народното събрание по фискални, по данъчни въпроси и е изменилъ закони, било по сжщността имъ, било по формата имъ — за срока на изпълнението или за формалноститѣ по събирането на данъцитѣ — може ли Народното събрание да даде на тѣзи разпоредби на министра сила на законъ, само съ одобрението на едно постановление на Министерския съветъ или министърътъ на финанситѣ е длъженъ да внесе въ Камарата законоположение по реда, указанъ въ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание за правене на закони, за да може това изменение или допълнение да има силата на законъ?

Ибкой отъ сговориститѣ: Тогава законътъ трябва да има обратна сила.

Н. Мушановъ (д): Моля ви се! Това изменение има сила отъ деня на издаването на разпоредбата. — Трябва да видимъ и обратната страна: че ибкога министърътъ на финанситѣ може да изпадне въ състояние да нареджа данъци, да изменя срокове, да опредѣля начини за събирането на данъцитѣ и съ единъ вотъ само на Народното събрание да даде на тѣзи нареждания сила на законъ отъ данъчно естество. Това никъде го ибма. И азъ смѣтамъ, че г. министърътъ на финанситѣ, извънъ всички побуждения, които можемъ да имаме по политически спорове, трябваше да се позамисли по този сериозенъ въпросъ, защото Камарата не може да създава precedentъ: единъ министъръ на финанситѣ да може да изменява съ министерски постановления данъчнитѣ закони и Народното събрание, независимо отъ сжщността на тѣзи постановления, да одобрява или отхвърля тѣзи изменения. Това не е законодателна дейностъ. Вие знаете, че по фискалитѣ и по всички други закони, по едно разпореджане даже, каквото и да бъде, може да има 12 мнения, но венчки се дебатиратъ на първо, на второ четене, изменяватъ се въ комисиитѣ и само следъ като се гласуватъ тукъ, тогава могатъ да станатъ закони. Сега какво трябва да направимъ? Поради необходимостта да се освободи министърътъ или Министерскиятъ съветъ отъ парламентарна отговорностъ, болшинството гласува да се утвърди постановлението. Е добре, ама такъвъ начинъ на законодателство, вие, като членове на Народното събрание, бихте ли го приели? Азъ смѣтамъ, че този въпросъ е сериозенъ и трябва да се обмисли.

Сега, г. г. народни представители, по другия въпросъ. Азъ не бихъ взелъ думата, ако г. министърътъ на финанситѣ, когато говорѣше, не каза, че правителството по въпроси, които съ сжществени по конституцията, но сериознитѣ въпроси, които опредѣлятъ съотношението на властитѣ или правата на гражданитѣ спрямо държавата, не нарушава конституцията. Снощи, когато за пръвъ пътъ се повдигна въпросъ по тѣзи постановления, азъ чухъ отъ

министерската маса да се казва, че това сж формалности. Г. г. народни представители! Тукъ (Социално-демократическото) има млади хора, които, може би, за пръв път сж въ Парламента, но азъ моля и тѣхъ да се спази една стара традиция на Парламента, а именно, да не смѣтаме, че въ Камарата има само формални въпроси. Веѣки формаленъ въпросъ по конституцията е въпросъ по сжщество; за веѣко постановление, написано въ конституцията, сж водени кървави борби съ столѣтия. Надмошното на Парламента по финансовитѣ въпроси — надѣвамъ се, че и г. министърътъ на финанситѣ знае най-добре това — е началото на парламентаризма. Първиятъ случай, когато народътъ е поискалъ да ограничи монаршата власт, е тогава, когато то е поискалъ да бжде разпоредителъ на кесията си. Това е първата борба за парламентаризъмъ. Каго оставимъ въпроса за свободитѣ на гражданитѣ, най-напредъ ще трѣбва да погледнемъ на въпроса за народната пара. И когато въ Англия народътъ каза на монаршата власт: „Ти не можешъ да ми налагашъ данѣкъ“ — тогава започна зачатѣкътъ на парламентаризма. Та да ми се говори сега, когато се повдига въпросъ за данѣкъ, дали може да се измѣнява събрането му или да се установява данѣкъ само съ постановление, че това не било въпросъ сжществено, чини ми се, че е погрѣшно. Онѣзи, които милѣятъ за парламентарния режимъ, трѣбва да смѣтнатъ, че този въпросъ е сжществено. Може да се намѣрятъ всички извинения за единъ министъръ, но никога не можете по принципъ да въведете тази злощастна практика поне за въ бъдаще, макаръ че въ миналото сме имали много лоши случаи. Но винаги тогава опозицията съ единъ буденъ интересъ се е борила.

П. Стояновъ (р): Нѣма такъвъ прецедентъ.

Н. Мушановъ (д): Има много прецеденти. Когато сме се борили срещу постановления на Министерския съветъ, взети по чл. 47 . . .

П. Стояновъ (р): Финансови прецеденти нѣма.

Н. Мушановъ (д): Не мога да Ви кажа сега категорично.

Ц. Бръшляновъ (д. ст): Даването добавъчно възнаграждение на чиновницитѣ следъ 9 юний какъ стана?

Д. Кьорчевъ (н. л.): То е друго. То е кредитъ.

П. Стояновъ (р): То е кредитъ. То е по чл. 58 отъ закона за отчетността по бюджета.

Н. Мушановъ (д): Г-да! Държавата може да се намѣри въ лошо положение. Има случаи извънредни, когато изпълнителната властъ замѣтва законодателната. Нѣма защо да си правимъ илюзии — България е живѣла времена, когато изпълнителната властъ е замѣтвала законодателната. Нека ви спомена, че въ миналата сесия тукъ се редѣха постановления на Министерския съветъ за какви ли не въпроси и тогава Камарата не бѣше тѣй високата, защото знаехме, че преживѣваме събитията отъ 9 юний, че преживѣваме събитията отъ 22 септември, че нѣмаме Парламентъ и че имаме едно революционно време — най-подиръ веѣки знае, че въ такова време законътъ малко си и затова тогава Камарата не бѣше тѣй високата.

Какъвъ аргументъ може да ни даде г. министърътъ на финанситѣ днесъ? Той ни казва, че разпоредитѣ на това постановление сж били много добри за данѣконтлатитѣ. Азъ приемамъ това: азъ не мога да бжда противъ облекчаването начинитѣ за събиране на данѣцитѣ отъ данѣконтлатитѣ. Но не е тамъ въпросътъ. Азъ напр. билъ бихъ много съгласенъ съ г. министра на финанситѣ, че е взелъ най-строги мѣрки за събирането на данѣцитѣ. Много добре. Видѣ ли сте, че трѣбва нѣщо да се измѣни — и то е превъзходно. Но, г. министре, не е този въпросътъ. Ние нѣма да атакуваме министра на финанситѣ, че е подобрилъ нѣщо или че е желаелъ да го подобри, но искаме да му кажемъ, че той нѣма право самъ да си установява права и да отнема онѣзи, които сж на законодателството. И, г. г. народни представители, когато Народното събрание заседава, на 18 ноември, министъръ да ви внесе тукъ постановление да го одобрите — както напр. г. министърътъ на общественитѣ сгради внесе такова постановление по трудовата повинностъ — това значи действително да сме загубили веѣкакво чувство на отговорностъ предъ Парламента и да не се уважава Парламентътъ. Азъ бихъ

желаелъ г. министърътъ на общественитѣ сгради — който е билъ мой другаръ, съ когото съмъ работилъ — да е тукъ, за да му кажа, че никога въ нашата срѣда такова възпитание не е получавалъ. И азъ се чудя, какъ може той да има смѣлостта на 18 ноември, когато заседава Камарата, да взема постановление и да го внесе въ Камарата за одобрение! Не сж хубави тѣзи работи, г. г. народни представители!

Въ настоящия случай на 24 октомври се взема постановление. Г. г. народни представители! Колкото и да е билъ важенъ въпросътъ, колкото и г. министърътъ на финанситѣ да е билъ заинтересованъ за доброто на данѣконтлатеца, нима ако, съзнавайки своята отговорностъ предъ Парламента, своя дългъ най-подиръ като човѣкъ — който, знаемъ, е единъ отъ нашитѣ другари, който се е борилъ винаги срещу насилието отъ горе — бѣше почакалъ четри дни и тогава да внесе съответния законопроектъ въ Парламента, щѣше съ нѣщо да се повреди на държавата? Не можете, г. министре, да ме убедите, че четри дни не сте могли да почакате. Постановлението е отъ 24 октомври . . .

Н. Рачевъ (д. ст): Държавата бѣше въ тежко положение тогава.

Н. Мушановъ (д): Г. Рачевъ! Нѣма да намѣрите никога сериозенъ аргументъ да убедите мене или когото и да било, че държавата бѣше въ такова тежко положение, да не може да почака четри дни и да се внесе надлежния законопроектъ въ Народното събрание. Но мене ми се чини, че се е тръгнало въ тоя пътъ не съ лошо предубеждение — азъ съмъ отъ хората, които ще приематъ, че въ случая се е излизало отъ много добри побуждения. Но вие мислите ли, че въ монархическитѣ режими нѣмаше министри, които имаха много добри побуждения? Вие мислите ли, че тамъ нѣмаше като Некевовци и други? Вие мислите ли, че тамъ нѣмаше чудесни министри, които милѣха за народа си? Имаше, г-да! Парламентаризмътъ тъкмо въ това се състои: че не иска да остави на личната воля на едного да прави добро или зло. Защото, ако се остави на личната воля на едного да прави добро или зло, той ще прави може би повече зло. Парламентътъ охранява народа отъ произволнитѣ и самоволни решения на единъ министъръ; той иска отговорностъ предъ Народното събрание; той иска законодателната властъ да прави законитѣ. Ето защо побужденията на г. министра на финанситѣ може да бждатъ превъзходни, но онзи, на когото побужденията нѣма да бждатъ превъзходни, ще вземе теркъ отъ васъ и ще каже: ето, въ времето на Демократическия сговоръ, въ времето на таа нова демократическа сила, която унищожи всички стари партии, защото бѣха катастрофаджийски, защото нарушаваха конституцията, защото не отговаряха на времето се вършеше това; ние се обвихме съ нови принципи на парламентаризъмъ и ние всички вървимъ въ този пътъ на бъдащето за единъ свѣтълъ идеалъ, който ни вика! Ама какъвъ аргументъ! . . . Азъ ли, човѣкъ отъ миналото, който не съмъ допускалъ никога едно такова нарушение, каквото допускате вие, азъ ли да излизамъ да ви защитавамъ? За бъдащето на демокрацията, която представлявате, недейте кара васъ, старитѣ, да защитавате днесъ конституцията повече отъ васъ, които дължите най-много отъ всички да се подчинявате на нея. Оставете личнитѣ съображения за добро и зло. Ето конституцията-светиня! Въ нея има повече умъ; тя е безпристрастна — въ нея нѣма страститѣ, които ние днесъ имаме помежду си; въ нея има опитъ и умъ и трѣбва всички ние да ѝ се подчиняваме.

Г. министърътъ на финанситѣ ще направи добре, смѣтамъ азъ, ако самъ оттегли предложението и го внесе като законопроектъ, за да не се създаде въ неговото лице опасенъ прецедентъ въ бъдащето. Най-сетне, г. г. народни представители, азъ се надѣвамъ, че болшинството ще го гласува, но внесете го въ формата на законопроектъ, за да не се създава прецедентъ.

Колкото се отнася до отговорността, азъ смѣтамъ, че ако г. министърътъ излъзеше и ни кажеше, че е направилъ грѣшка, политическа грѣшка, би могълъ да се извини и отъ противника. Добросъвестна работа би могла да се извини отъ противника. Но тя създава само едно добро начало, че министърътъ, както и кабинетътъ, отъ който изхожда той, нѣма за въ бъдаще да ни представятъ пакъ такива постановления, които, увѣрявамъ ви, никога не правятъ честь нито на кабинета, нито на болшинството, което ще ги потвърдява.

Загуй мене ми се чини, че ако би се оттеглило това предложение и се признае съ една добросъвестностъ, че

е гръшка, това ще бъде по-добре, отколкото да поддържате, че има аргументи, които са ви заставили четири дни преди свикването на Камарата да вземете постановление, а уважаемият министър на обществените сгради, както казах, на 18 ноември да взема постановление и да ме е срамъ днес тук, като законодател, да му потвърдя туй постановление, защото считамъ, че съ това ще отида против себе си — против мене, доколкото съмъ частъ отъ туй законодателно тѣло, авторитетътъ на което трѣбваше той да пази повече отъ мене. Такава прецедентъ е опасенъ. Недейте ги допуска въ младинитѣ на вашата деятелностъ, защото като позастарѣете ще видите, че ние сме имали право, когато сме ви атакували.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ мисля, че може много лесно да се излѣзе отъ това положение, което не считамъ трагично нито за правителството, нито специално за г. министъра на финанситѣ, нито за Народното събрание. Азъ мисля, че тукъ има едно недоразумение въ търсенето на начини, за да се удовлетвори една нужда, която правителството е констатирало, и въ желанието си по-скоро да отговори на едни наложителни и справедливи искания, то е смѣтвало, че ще може именно по този начинъ най-добре да разреши въпроса, който въ него моментъ е билъ поставенъ предъ правителството и специално предъ Министерството на финанситѣ.

Преди всичко, г. г. народни представители, азъ съмъ длъженъ да заявя — и чини ми се, че съ това ще изкажа убеждението на всички, които честно и добросъвестно мислятъ — че трѣбва да отхвърлимъ веѣка мисълъ, че това постановление на Министерския съветъ е продиктувано отъ иѣкакви съображения и желаниа да се облагодетелствуватъ иѣкакви партизани.

Х. Мирски (д): и други отъ лѣвицата: Никой не е казалъ това.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Каза го г. Асенъ Цанковъ и азъ съмъ длъженъ до отхвърляя това обвинение, защото мисля, че не може да има и сѣнка отъ подозрение въ случая въ този смисълъ.

К. Пастуховъ (с. д): Той каза, че трѣбва да имаме уважение къмъ законитѣ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): То е другъ въпросъ. Обаче г. Асенъ Цанковъ изтъкна, че, по неговото убеждение, трѣбва да има тукъ заинтересовани лица, които, така да се каже, са станали поводъ, за да се издаде това министерско постановление. Азъ отхвърлямъ тази инсинуация. И ние всички трѣбва да бъдемъ проникнати отъ убеждението, че тукъ се касае за една форма, която е зле избрана, безъ обаче да имаме право въ случая да винимъ правителството, че то е действувало иѣкакъ си недобросъвестно или че е искало, избѣгвайки предварителния контролъ на Народното събрание, да постигне иѣкои свои лични или партизански цели.

Трѣбва да признаемъ, г. г. народни представители, че нашата парламентарна и конституционна практика, особено отъ войнитѣ насамъ, така се иѣкакъ забърка и тѣй се смѣенха въ много отношения понятията, щото една погрѣшка може да бъде извинителна. Азъ смѣтамъ даже, че въ случая правителството не е имало нужда да прибѣгва до едно министерско постановление, съ което да дава видъ, като че ли действително измѣнява иѣкакъвъ действающъ законъ. По-голямата частъ отъ тия две постановления на Министерския съветъ са чисто и просто административни наредби, които Министерството на финанситѣ можеше да ги вземе, безъ да има нужда за това отъ иѣкакво съгласие на законодателното тѣло.

Съ постановление VIII, което е взето въ заседанието на Министерския съветъ отъ 8 септември 1924 г., протоколъ № 71, одобрено съ указъ № 29 отъ 26 септември, продължава се срокътъ за доброволното изплащане на данъка върху общия доходъ за финансовитѣ 1922/1923 и 1923/1924 години, до 30 септември с. г. Питамъ азъ: има ли правителството — даже иѣма нужда отъ министерско постановление — няма министърътъ на финанситѣ не може да продължи този срокъ, съ рискъ даже ако въ самия законъ са предвидени тия срокове за изплащане? Правителството може винаги известна наредба въ закона

да не я приложи, да посме за това отговорността, и когато Камарата одобрява политиката на правителството, одобрява и тия именно малки нарушения на закона, ако има такива, въ смисълъ, че правителството, което е трѣбвало да извърши известно действие, напр. едно събиране на данѣтъ, не го е направило. Ами че ние обикновено иѣкои бивши правителства, или непосредствено предшестващото на сегашното, правителството на земледѣлцитѣ, че не е събирало данѣнитѣ. Законътъ го задължава да събира данѣнитѣ. Едно правителство може при събирането на данѣнитѣ да поопумене малко.

П. Деневъ (р): Въпросътъ не е за събиране на данѣнитѣ, г. Фаденхехтъ, а е за освобождаване отъ глоба, за даване единъ срокъ, въ който вече наказанието пада.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Добре, разбирамъ го. Този срокъ правителството може да го даде по административенъ редъ и после да иска измѣнение на закона за туй време именно съ обратното действие. Нима Народното събрание не може да издаде една такава законодателна наредба, именно да узакони, че за едни-кои данѣчни години сроковетъ за доброволното изплащане се считатъ едни-кои си? Това е една наредба, която Народното събрание може да издаде въ формата на законъ.

Съ XV постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 24 октомври 1924 г., протоколъ № 86, одобрено съ указъ № 32 отъ 3 ноември с. г., се дава право на министра на финанситѣ да продължи съ 20 дни срока за обѣзване опредѣления отъ първоначалната комисия данѣтъ върху общия доходъ за финансовата 1923/24 г. Защо е станало необходимо да се продължава този срокъ? Защото Министерството на финанситѣ съ едно окръжно е разтълкувало, че срокътъ на данѣкоплатцитѣ за туй обѣзване тече не отъ деня на индивидуалното съобщение за данѣнитѣ на отдѣлнитѣ данѣкоплатци, а отъ деня, въ който въ финансовото управление тия данѣци са публикувани, са изложени въ единъ списъкъ и е представено на данѣкоплатцитѣ да направятъ провѣрка за данѣка, и отъ него денъ, който е опредѣленъ въ обявлението на финансовия началникъ, да се счита началниятъ денъ за обѣзването. Това е едно тълкуване, което е дало Министерството на финанситѣ съ това окръжно. Криво или право, Министерството на финанситѣ може да даде съ друго окръжно, като отмѣни първото, едно различно отъ това тълкуване. Законътъ не е ясенъ въ това отношение.

Х. Мирски (д): Въ закона има категориченъ текстъ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Именно, трѣбва да има съобщение. Значи иѣма нужда да се измѣни законътъ, иѣма нужда отъ вотъ на Камарата, за да се одобри въ случая това постановление. Иѣма нужда Министерскиятъ съветъ да дава право на министра на финанситѣ да продължава съ 20 дена срока, защото, правилно погледнато, този срокъ не е почналъ да тече, тѣй като е била възприета една погрѣшна практика да се смѣта, че срокътъ почва да тече не отъ деня на индивидуалното съобщение — което не е станало — а отъ деня, въ който въ финансовото отдѣление е билъ изложенъ облателниятъ списъкъ.

По-нататъкъ, въ ещото XV-то постановление на Министерския съветъ се опредѣля съставътъ на контролнитѣ комисии, които ще разглеждатъ облатането по ещия данѣтъ, за финансовата 1923/1924 г. и неразгледаното облатане отъ предшестващитѣ години да бъде по § 15 отъ закона за измѣнение и допълнение на закона за данѣка върху общия доходъ.

Тукъ вече трѣбва да признаемъ, г. г. народни представители, че Министерскиятъ съветъ измѣнява текста на единъ законъ, измѣнява законния съставъ на оная комисия, която трѣбва да разглежда облатането. То е направено по съображение, че е имало масови оплаквания, какво тия контролни комисии, въ които не участвува единъ повнѣшъ финансовъ чиновникъ, не представяватъ достатъчна гаранция, че ще се провѣрва справедливо дали облатането е извършено правилно или не. Поддържамъ — и смѣтамъ, че туй трѣбва да се възприеме и отъ правителството — че това не може да стане съ постановление на Министерския съветъ. И освенъ това, не е въпросъ, по който да не може да се чака.

Х. Мирски (д): И за който има текстъ. (Възражения отъ еговоритѣтѣ)

Д-ръ Й. Фаденхехт (д. ст): Моля, не ме прекъсвайте. — Азъ мисля, че ако се кажеше на тия, които се оплакват, занаятчи или други данъкоплатци: бъдете спокойни, ще измънимъ състава на комисията и въ тия комисии вашитѣ обжалвания ще бъдатъ разглеждани справедливо, туй недоволство щѣше да се премахне и нѣмаше да има никаква опасностъ за страната. Сметамъ, че правителството е направило една крива преценка на опасността, толкова повече че то има възможностъ да сметна, че сроковетѣ не сж пропуснати и, следователно, съ едно измѣнение състава на финансовитѣ контролни комисии по законодателенъ редъ щѣше да се постигне напълно тази целъ, която правителството иска да постигне съ постановлението на Министерския съветъ.

Повтарямъ: материята по буква „б“ отъ XV-то постановление на Министерския съветъ, макаръ и одобрена съ указъ, е една законодателна материя, уредена отъ правителството като че ли — обаче това не е изрично казано — по силата на чл. 47 отъ конституцията. Да дойдемъ сега и на този въпросъ.

Азъ сметамъ, г. г. народни представители, че съ чл. 47 отъ конституцията не бива да се злоупотрѣбвява. За жалостъ, въ миналото много се е злоупотрѣбвявало. Условието за да се прибегне къмъ чл. 47 отъ конституцията сж много ясно: трѣбва да има нѣкоя външна или вътрешна опасностъ, за премахването на която да не сж достатъчни съществуващитѣ наредби, и да нѣма възможностъ да се свика Народното събрание. Даже да предположимъ, че недоволството на данъкоплатцитѣ е било много голямо, понеже съществуващитѣ по закона комисии несправедливо сж разглеждали тѣхнитѣ обжалвания, все пакъ трѣбва да признаемъ, че правителството е имало възможностъ да свика Народното събрание 4—5—10 дена по-рано отъ датата на свикване Народното събрание на редовна сесия.

Има единъ принципъ надъ всички други принципи на целесобразностъ и полезностъ: да се нази конституцията и да се пази принципътъ за раздѣленieto на властитѣ. Азъ не искамъ да кажа, че правителството съзнателно, съ умисль, въ случая е искало да посегне върху атрибутитѣ на Народното събрание, на законодателната властъ. Обаче трѣбва да признаемъ, че буква „б“ отъ XV постановление на Министерския съветъ, би могла да бжде внесена за одобрение отъ Народното събрание само тогава, когато правителството стои на почвата, че въ случая се касае за приложение на чл. 47 отъ конституцията. Отъ формална страна това не е така, защото въ самия указъ и въ самото постановление на Министерския съветъ не се прави силка на чл. 47 отъ конституцията. Отъ друга страна, този указъ не е подписанъ отъ всички министри на кабинета, както изисква чл. 47, и следователно нѣмаме временна наредба по този членъ отъ конституцията. Нѣмаме условието „невъзможностъ да се свика Народното събрание“, дори ако се абстрахираме отъ другото, което е въпросъ на субективна преценка — дали е имало вътрешна опасностъ, като е продължаватъ да действува законниятъ съставъ на контролнитѣ финансови комисии, такива каквито се предвиджатъ отъ действующия законъ.

По тази точка азъ апелирамъ къмъ правителството, апелирамъ и къмъ г. министра на финанситѣ, да оттегли искането за одобрение вът на Камарата за това измѣнение състава на контролнитѣ финансови комисии чрезъ министерското постановление. Сжщата целъ ще се постигне, като се внесе едно законодателно предложение, въ което, като се измѣни съставътъ на финансовитѣ комисии, същевременно даде имъ се възможностъ да разглеждатъ всички жалби, и онѣзи, които сж просрочени, като се възстанови срокътъ на всички данъкоплатци, които поднадатъ да плащатъ данъкъ за финансовата 1923/1924 г.

Що се отнася до буква „в“ на XV постановление, а именно, неизплатениятъ до 25 октомврий 1924 г. данъкъ върха общия доходъ за финансовата 1923/1924 г., да се събира доброволно и безъ глоба за закъснение: закъснитѣ на 1 октомврий с. г. — до 25 февруарий 1925 г. и т. н., — азъ не виждамъ тукъ никаква необходимостъ отъ министерско постановление. Туй може да се направи въ два-три дена, въпреки това че министърътъ има право да отлага изплащането на данъцитѣ. Но ако нѣма тая възможностъ, нека се внесе законодателно предложение и за туй удължаване на сроковетѣ!

Г. г. народни представители! Азъ считамъ, че наистина не е трагично, както казахъ, нито положението на правителството, нито положението, въ което се поставя Народното събрание съ това искане да даде одобрение

ленъ вотъ на тия постановления на Министерския съветъ. Фактътъ, че и опозицията въ случая се държи много резервирано, показва, че никой не подозира правителството въ нѣкаква умисль да посѣга върху законодателната властъ.

К. Пастуховъ (с. д): Разбира се.

Д-ръ Й. Фаденхехт (д. ст): Азъ апелирамъ повторно къмъ г. министра на финанситѣ и къмъ цѣлия кабинетъ да не настояватъ за вотирането и одобряването на букви б и в отъ XV постановление на Министерския съветъ, а така също и за VIII постановление, съ което се продължаватъ сроковетѣ за доброволно изплащане на данъка върху общия доходъ. Нека тази работа се внесе въ Народното събрание чрезъ едно законодателно предложение, за да не се създава единъ опасенъ за въ бъдеще прецедентъ, тъй да се каже, да се измѣтватъ Народното събрание, да бжде то замѣстено отъ Министерския съветъ при изпълнение на функциитѣ му на законодателна властъ.

Искамъ, преди да свърша, да направя още една забелжка. Съвсемъ неумѣстно отъ страна на опозицията се посочи, че е нарушенъ чл. 48 отъ конституцията. Азъ сметамъ, че такова нарушение въ случая нѣма. Чл. 48 забранява съ временнитѣ наредби по чл. 47 да се нареджатъ данъци и държавни берии. Той гласи така: (Чете) „Показанитѣ въ по-горния 47 членъ разпореджения въ никой случай не могатъ да се отнасятъ до нареджане данъци и държавни берии“. Значи каквато опасностъ да има за държавата, и да има невъзможностъ да се свика Народното събрание, не може съ декрети да се въвеждатъ нови данъци и берии, билитѣ по-тежки или по-леки — то не е важно. Обаче по чл. 47 отъ конституцията биха могли да се издаватъ и наредби, които се отнасятъ до фискална материя. Разбира се азъ не мога да си представя случай, въ който ще има нужда да се прибегне до такава временна наредба, защото ще трѣбва да сж палице тия две условия: първо, отъ липсата на известна фискална наредба да има за държавата опасностъ, и второ, да нѣма възможностъ да се свика Народното събрание.

Преди да слѣза отъ трибуната, азъ повтарямъ моя апелъ: да не създаваме таквъ опасенъ прецедентъ. Инакъ, за себе си, азъ заявявамъ, че не мога да гласувамъ за одобрение на тия постановления.

Председателътъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Азъ пакъ трѣбва да се спра за моментъ на мисълта изказана отъ г. Мушанова, че въ историческитѣ борби, които сж водени въ разнитѣ държави въ миналото за създаване и закрѣпване на парламентаризма, финансовитѣ въпроси сж преодолявали, и ние трѣбва безспорно да бждемъ особено внимателни тогава, когато искаме да засегнемъ правата, които презъ вѣкове си е извоювалъ Парламентътъ въ която и да било страна, и специално въ нашата държава.

Както виждате съ тия промѣни, които сж станали съ това министерско постановление, никой фактически не е искалъ да накръпи въ каквато и да било смисль правата на Парламента. Вѣрно е, че се правятъ известни промѣни въ процедурата на облагането, но вѣрно е същевременно, че най-важното право, което Парламентътъ може да има и има по тая материя — налагането на данъци, увеличаването или намаляването на тѣхния размѣръ — въ никакво отношение не е докоснато. Нѣма да се спирамъ наново да изтъквамъ специалнитѣ условия, които заставиха Министерския съветъ да прибегне къмъ тая мѣрка. — Не говоря за да оправдавамъ себе си: преди всичко азъ съмъ заставенъ да бдя за запазване интереситѣ на фиска и за равновесието на държавния бюджетъ, който обуславя преди всичко стабилитета на нашата народна валута. Нѣма, повтарямъ, да подчертавамъ наново специалнитѣ условия отъ психологически и политически характеръ, които заставиха Министерския съветъ по-рано да приложи фактически тия мѣроприятия, следъ което да ги оформи — и това може би да е закононарушение.

Азъ искамъ да привлѣка вниманието на Парламента върху другъ единъ моментъ отъ нашата действителностъ неотдавна, особено когато се говори за правни и конституционни постановления — искамъ да се позова на този прецедентъ на нарушение на конституцията, когато по подобенъ начинъ осигурихме съдбата на нещастнитѣ сираци

отъ войната. Г. г. народни представители! Азъ не искамъ да депласирамъ вашето внимание настрана и, така да се каже, да замъглявамъ отговорността, която ние носимъ въ настоящия моментъ, респективно по това министерско постановление. Но понеже въпроситѣ сж много инцидентни, позволете ми да ви обърна внимание, че всички ние, безъ изключение, носимъ една тежка историческа и морална отговорност за това, което днесъ е беззащитно, за това, което днесъ е жертва на капризи, на грѣшници и отчасти на политическо безумие. Отъ 1918 г. насамъ — презъ 1919, 1920, 1921, 1922 и 1923 г. — никои не се сѣти за тия нещастни рожби. И трѣбваше панетина съ едно формално нарушение на конституцията — за което не се оправдаваме — да осигуримъ тѣхната печална съдба.

Сега въпросътъ е малко по-другъ, но-изключителенъ. Ние, подчертавамъ, презъ месецитѣ августъ, септември и октомври т. г. тресерѣхме да не се повторятъ ония събития, да не се повтори оня пожаръ отъ миналата година, който костнува на държавата стотини милиона лева. Внесли сме единъ законопроектъ за свѣрхемѣтевъ кредитъ по който могатъ да се развиятъ по-страстни дебати, отколкото тия, които се развиха сега. Вѣрно е, че има формално нарушение на конституцията, вѣрно е, че ще понесемъ отговорностъ, но ние направихме това, защото трѣбваше да се направи.

Г. г. народни представители! Азъ мисля, че ако ние можемъ да процедурираме съ закони съ обратна сила и ако нѣкои въ тази посока ни посъветватъ, нито по-хубаво отъ това, съ едно законодателно предложение да поискаме да направимъ това, което е установено, решено и наложено отъ гледна точка пакъ на интереситѣ на тая демокрация, за която говори г. Мушановъ. Но това е невъзможно между другото и заради това, защото всички тѣзи господа, които говориха — азъ се слагавамъ най-много на мнението на г. Фаденхехтъ — застанаха съ голѣмо основание на тази база, казахъ: нарушавате принципитѣ на които стоимъ, основнитѣ конституционни положения и прерогативитѣ на суверенитета.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Народното събрание може да дава обратна сила.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Въ всѣки случай за да се постигне единъ компромисъ въ разбирането на Парламента и правителството, азъ съмъ съгласенъ — отъ името на кабинета това може да ви декларира и замѣтнитѣ на г. министър-председателя — да оттеглимъ тия пунктове и да пристанемъ къмъ гласуването на останалитѣ положения. (Ръкопляскания отъ говорителитѣ)

Д. Кьорчевъ (н. л.): А за тѣхъ нѣма нужда отъ вотъ, защото тѣ сж отъ административенъ характеръ.

Председателъ: Има думата г. министърътъ на въшнитѣ работи.

Министъръ Х. Калфовъ: Г. г. народни представители! Всичко това, което се каза отъ тази страна (Сочи лѣвницата), е напълно вѣрно, напълно право, такова, предъ което заслужава да се преклонимъ. Прави бѣха думитѣ на г. Мушановъ за историческитѣ борби, за революцитѣ въ Франция, въ Англия, за парламентаризма и т. п. Не отъ желание да бравираме конституцията, не отъ желание да услужимъ на близки или приятели, не отъ желание да изпитаме до къде може да стигне търпението на политическитѣ съмнители, които крепятъ правителството, се е действувало, когато сж се държали тия постановления. Не. Предъ едно нарушение на конституцията ние винаги сме се замисляли, особено следъ миналата сесия, когато имаме време да се опомнимъ, следъ припомнуванията, които ни се направиха тукъ.

Но ако ние приехме тия постановления, то бѣше затуй, защото събитията бѣха по-силни отколкото нашето прекланяне предъ конституцията; затуй, защото конституцията е създадена за нормални времена, когато всичко върви по своя обикновенъ пътъ. Всички ние бихме желали да живѣемъ въ нормални времена, но днешнитѣ не сж такива; въпреки нашитѣ желания, въпреки нашитѣ усилия времената продължаватъ да бъдатъ извънредни и, като такива, налагатъ извънредни мѣрки на онѣзи, които стоятъ близко при лостовѣтѣ. Тѣ трѣбва да взематъ по-усилени мѣрки, за да може държавната машина да тегли; тѣ трѣбва да взематъ предпазителни мѣрки, за да се избѣ-

натъ усложненията; тѣ трѣбва да стоятъ предъ онази предпазителна клапа, която трѣбба отъ време на време да се отваря, за да не се пукне казана. Именно подъ напора на такива сили, които застрашаваха да нарушатъ равновесието на държавата, Министерския съветъ държа тия постановления. Презъ септември и октомври отъ всички страни идѣха делегации, депутации, телеграми, манифестации се направиха въ тази посока; това, което г. Тодоровъ изложи въ нѣколко минути бѣше работа на дълги и дълги седмици. Преживѣхме моменти, въ които, зависѣше отъ малко, да избухне пожаръ, както миналата година презъ месецъ септември, и Министерскиятъ съветъ съ нѣколко съзнание, че нарушава конституцията и че като се яви тукъ предъ васъ ще бъде обвиненъ въ нарушение на основния законъ, държа тия постановления.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Не е нарушена конституцията.

Министъръ Х. Калфовъ: Макаръ и да не е нарушена, въ всѣки случай имаме формално нарушение, защото четри лева преди свикването на Камарата предпочетохме да държимъ постановление.

И азъ отъ името на правителството апелирамъ къмъ Народното представителство да гласува постановленията, като се оттеглятъ ония букви, за които г. Фаденхехтъ каза, че трѣбба да бъдатъ внесени тукъ за одобрение по законодателенъ редъ.

С. Костурковъ (р): Другитѣ пунктове сж административна работа и за тѣхъ нѣма нужда отъ вотъ.

Министъръ П. Тодоровъ: Да се гласуватъ постановленията безъ двата пункта.

Председателъ: Понеже г. министърътъ на финанситѣ и г. министъръ Калфовъ, който замѣства г. министър-председателя, отъ името на правителството заявяватъ, че оттеглятъ ония пунктове отъ постановлението на Министерския съветъ, които трѣбба да бъдатъ обектъ на едно законодателно предложение, каквото ще бъде внесено отъ страна на правителството, то става излишно гласуването на разглежданото предложение.

Минаваме къмъ следующата точка шеста на дневния редъ, а именно: продължение разискванията по предложението за одобрение протокола за покровителство на грѣшкитѣ машиниста въ България, подписанъ въ Женева на 29 септември 1924 г.

Има думата народниятъ представител г. Велелинъ Ганевъ.

В. Ганевъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Следъ току що развилитѣ се страстни дебати, нека отново пакъ се възвърнемъ къмъ по-хладнокрѣвното разглеждане на Женевския протоколъ. Азъ имахъ честта вчера да изложа всички мои съображения, поради които смятамъ, че той протоколъ съставлява една важна стъпка, една съществена придобивка за нашата страна. Този протоколъ е цененъ за насъ най-напредъ затуй, защото той съставя едно по-правилно развитие на юридическия режимъ, подъ който се поставятъ малцинствата. И ние трѣбба да констатираме съ честъ, че въ това прогресивно развитие на юридическия режимъ за малцинствата и българската държава взема едно активно участие. Цененъ е този Женевски протоколъ за насъ и заради туй, защото както конвенцията за доброволното изселване, така и той протоколъ създаватъ въ полза на българската държава, въ полза на нашитѣ малцинства въ другитѣ държави, едно юридическо и дипломатическо оръжие повече за защита на тѣхнитѣ права и интереси.

Азъ бихъ желалъ, г. г. народни представители, да повторя отново оная мисълъ, която изтъгнахъ вчера: ако предъ насъ е изправенъ болезнения въпросъ за бѣжанцитѣ, това се дължи не на съществуващата конвенция за доброволното изселване, не на представения за утвърждение Женевски протоколъ, а на нарушението както на международното право, така също и на тия специални конвенции и протоколи, които трѣбваше да се зачитатъ. Азъ съмъ увѣренъ, че ако нареднитѣ, ако установенитѣ отъ международното право начала бѣха спазени, ако конвенцията за доброволното изселване бѣше изпълнена, ако Женевскиятъ протоколъ, който ние днесъ обсъждаме бѣше добросъвестно изпълненъ, болезнениятъ въпросъ за бѣжанцитѣ ще отпадне самъ по себе си.

И заради това аз съмтамъ, че най-съществено, на което трябва да се обърне внимание от Народното събрание въ свързка съ Женевския протоколъ, то е да се осъществява, по възможност повече добросъвестното и правилно приложение както на конвенцията за доброволното изселване, така също и на Женевския протоколъ. И тукъ, г. г. народни представители, азъ съзирамъ най-съществениятѣ трудности, които се изпречватъ предъ българската държава и предъ българската дипломация въ свързка съ Женевския протоколъ. Позволете ми съ пѣколко думи само да обърна вашето внимание върху тия трудни проблеми, свързани съ протокола.

Г. г. народни представители! Въ чл. 3 на протокола, въ първата му алинея се създава въ полза на малцинствата правото да сезиратъ тѣ съ своитѣ оплаквания специалния органъ, но въ втората му алинея азъ чета единъ пасажъ, който ме застава да се замисля. Въ него се говори, че следъ като проучатъ молбата, която е подадена отъ страна на иностранитѣ малцинства, г. г. Корфъ и де Роберъ ще дадатъ колективното си мнение за начина, по който въпросътъ може да се уреди съгласно постановленията на мирния договоръ, като се държи смѣтка за съдебнитѣ и административни въжтия, съществуващи въ България. Аналогиченъ текстъ има и въ оня протоколъ, който е подписанъ отъ гръцката делегация. Разликата е само тамъ, че вмѣсто да се говори за съдебнитѣ и административни въжтия, съществуващи въ България, тамъ се говори за съдебнитѣ и административни въжтия, съществуващи въ Гърция.

Г. г. народни представители! Ние можемъ да бъдемъ спокойни относително добросъвестното прилагане на протокола, що се отнася до нашата държава. Мене поне не ми сж известни у насъ пѣкакви наредби, било съдебни, било административни, които биха пречили да се осъществяватъ правата на малцинствата въ тѣхната пълнота, както сж формулирани, установени, както въ мирния договоръ, така също и въ специалната конвенция за доброволното изселване на малцинствата, а така също и въ духа на тоя протоколъ. Но дали въ също такава положение се намира и другата страната — Гърция, която подписа аналогиченъ протоколъ въ Женева?

Г. г. народни представители! Мене ми направи впечатление, че въ най-голямъ разгаръ на борбата въ съседната намъ държава противъ Женевския протоколъ, въ видни политически среди въ нашата съседна държава, отъ отговорни лица въ кабинетъ се направиха изявления въ смисълъ, че ако даже се допусне, че въ територията на гръцката държава съществуватъ български малцинства, ако на тия малцинства трябва да се дадатъ известни правдини, било религиозни, било просвѣтни, тия правдини ще трябва да се дадатъ споредъ режима на съществуващитѣ у тѣхъ съдебни и административни закони; а споредъ тия тѣхни закони — не ще могатъ да бъдатъ назначавани на малцинствата било църковни служители, било учители други, освенъ гърци, и то назначавани отъ централната властъ.

Г. г. народни представители! Ако действително съществуватъ такива наредби въ нашата съседна страна, смѣтате ли, че съ тоя текстъ на протокола ще се осъществяватъ правата на българскитѣ малцинства тамъ, въ оная пълнота, въ която сж санкционирани въ мирния договоръ и въ съществуващитѣ конвенции? Дали българската делегация е имала предъ видъ съдебнитѣ и административни наредби, съществуващи въ другата страна, за да възприеме единъ такъвъ текстъ на протокола? Дали българската делегация е мислила, че и при наличността на тия наредби, правата на нашитѣ малцинства тамъ пакъ ще сж защитени?

Г. г. народни представители! Азъ поставямъ въпроса и моята целъ не е друга освенъ да изтъкна само възможнитѣ трудности предъ които ще се изпречи нашата държава тогава, когато ще иска отъ тоя протоколъ да създаде една жива политическа действителностъ.

Но, г. г. народни представители, азъ мисля, че ние трябва да обърнемъ внимание и на друга една не по-малко важна споредъ мене трудностъ, свързана също така съ добросъвестното приложение на протокола. Азъ изказахъ вчера всичкото мое възхищение отъ оная наредба на чл. 3, която внася новото въ юридическия режимъ на малцинствата, оная наредба, която санкционира, която установява правото на малцинствата да подаватъ било колективни, било лични молби до единъ макаръ и времененъ органъ, какъвто е органътъ установенъ отъ конвенцията за доброволното изселване. Това е все пакъ една крачка

напредъ, това е все пакъ признаване на малцинствата като нѣщо самостоятелно, това е все пакъ зачитане на тѣхнитѣ права, това е все пакъ даване на малцинствата възможностъ да проведиратъ тѣ направо, непосредствено, безъ съдействието на субектитѣ на международното право, безъ съдействието на нѣкоя държава.

Но азъ се питамъ, г. г. народни представители, дали ще съществува оная атмосфера, административна и държавна, при наличността на която само може да се достигне до едно упражнене на това дадено право? Въпросътъ не е безъ значение, не е и безъ известни трудности за насъ.

Г. г. народни представители! Предъ насъ е единъ печаленъ опитъ отъ недавншното минало. Конвенцията за доброволното изселване установява известни права за малцинствата въ този смисълъ че никои не може да бъде насилствено изселенъ, а само оня, който доброволно пожелае и подаде съответна декларация. Само подалиятѣ декларация може да се изсели, и следъ това неговитѣ имуществени отношения, неговитѣ имуществени права въ страната, където дотогава е живѣялъ, ще бъдатъ уредени съгласно конвенцията. Това е теоретическото положение на въпроса, това е уреждането на въпроса, споредъ текста на конвенцията.

Какво става, обаче, на практика? На практика, тази година презъ есенъта, презъ тежка зима, въ нашата територия нахлуха голѣмъ брой бѣжанци. Кой би казалъ, кой би могълъ да твърди, че бѣжанцитѣ у насъ дойдоха вследствие на желанието имъ да се изселятъ доброволно? Кой би могълъ да твърди, че ще се намѣрятъ хора, които въ тая тежка зима ще подадатъ доброволно декларация за изселване и ще оставятъ сами роднитѣ си огнища? Кой би могълъ да твърди, че ще се намѣрятъ наши сънародници, които при тѣзи условия доброволно ще преминатъ, къмъ единъ мизеренъ животъ, даже къмъ една явна гибелъ?

Г. г. народни представители! Струва ми се, че е излишно да се убеждаваме ние помежду си, какво декларациитѣ, които сж подадени, не сж декларации доброволно подадени, но сж декларации, изтърпнати по единъ или по другъ начинъ. И мене ми се струва, че още при прилагането на тази конвенция би трябвало отъ наша страна отъ официално мѣсто да се издигне единъ гласъ на посиленъ протестъ относително правилното, добросъвестното приложение на съответнитѣ текстове отъ конвенцията за доброволното изселване.

Г. г. народни представители! Когато стана ясно за всички, че е оформенъ вече Женевския протоколъ, създаде се едно всеобщо убеждение, че въз основа на тоя протоколъ може да се постигне една по-ефикасна, по-енергична защита на малцинствата, живущи даже на Балканитѣ. И азъ си спомнямъ, четохъ, какво нѣкои отъ нашитѣ сънародници въ Гърция се осмѣлиха вследствие на този протоколъ да искатъ да отдръпнатъ своитѣ дадени ужъ доброволно декларации. Тѣзи наши смѣли сънародници не сж били много. Спордъ сведенията, които можахъ тогава да добия, тѣ не сж били повече отъ 15—20 души. Но самиятѣ фактъ, че 15—20 души сж имали смѣлостта да отдръпнатъ своитѣ декларации, повдигна буря отъ негодувание въ пресата, въ общественото мнение на съседната намъ страна. Изтъкна се даже, една своеобразна теория за неотмѣняемостта на даденитѣ декларации — че веднажъ дадени декларациитѣ, сж неотмѣними вече. Може ли да има единъ фактъ, който по-ясно да показва какъ се упражнява правото дадено отъ една конвенция, до каква степенъ даже декларациитѣ, които се подаватъ за доброволно изселване, не сж въ смисълъ доброволно дадени? Отъ друга страна, направя ли ви, г. г. народни представители, впечатление съдържането на едно комюнике, което отдавна се оповести въ всички наши вестници — то имаше полуофициаленъ характеръ — което изтъкваше приближаването на крайната дата, докогато могатъ, споредъ конвенцията за доброволното изселване, да бъдатъ давани декларации отъ заинтересованитѣ? Въ него се казваше: „Лобързайте да дадете тѣзи декларации, защото иначе вие не можете да се ползвате отъ благоприятния режимъ за ликвидация на валитѣ имуществени отношения, създадени отъ същата конвенция“. Това комюнике стоеше на правилна база. Очевидно е, че шомъ изтича срокътъ, който е установенъ като последенъ срокъ за прилагане на конвенцията за доброволното изселване, конвенцията не ще може да се приложи по-нататкъ.

Но не е този фактъ, който ми направи впечатление, а друго, което азъ чета между редоветѣ: „Г-да, внимавайте!

бързайте да подадете вашите декларации, защото ако вие не ги подадете, тъй или иначе ще бъдете изселени, но тогава вече не ще се ползвате от привилегиите на конвенцията за доброволното изселване“.

Г. г. народни представители! Както прилагането на този протоколъ, така и добросъвестното прилагане на конвенцията за доброволното изселване е от съществено значение за уреждане на въпроса за бълганците у насъ. Но въ връзка съ този въпросъ лека ми бъде позволено да кажа нѣколко думи и за положението на сѣщия въпросъ въ съседната намъ страна; и това го правя главно отъ съображение да се види, че ние тукъ разглеждаме въпроса отъ едно обективно гледище.

Г. г. народни представители! Азъ нѣма да скрия факта, че нашата съседка Гърция се намира, що се отнася до въпроса за бълганците, въ едно положение може-би, ако не по-тежко, то поне толкова тежко и трагично, колкото е това, въ което се намира и нашата държава. Г. г. народни представители! Елементарниятъ дългъ на справедливостъ изисква да признаемъ, че гръцката държава изнемогва подъ тежестта на бълганците, броятъ на които достига, споредъ изчисленията на г. Политисъ, до 1.400.000 души. Справедливостта изисква също така да се изтъкне, че този голѣмъ напливъ на бълганци въ Гърция се дължи също така на една международна неправда на каквато се дължи сѣщиятъ фактъ на бълганци у насъ.

Но, г. г. народни представители, дава ли основание извършването на една неправда спрѣмо една страна да се извърши неправда и спрѣмо друга страна? И не можеше ли навремето още да се обмисли въпросътъ отъ насъ, отъ нашата дипломация, отъ нашето правителство, отъ нашата държава, да се влѣзе въ връзка съ нашата южна съседка, за да се види дали можемъ съ колективни усилия да премахнемъ неправдата, извършена спрѣмо Гърция, за да не се дава едно фактическо оправдание за извършването на сѣщата неправда по отношение на насъ?

Азъ тукъ само поставямъ въпроса, безъ да влизамъ въ негово обсъждане.

Но като имамъ предъ видъ положението на бълганците, като имамъ предъ видъ нарушаването на конвенцията за доброволното изселване, като имамъ предъ видъ извършването на така наречените декларации за доброволно изселване, азъ г. г. народни представители, смѣтамъ, че потенциалъ на бълганците у насъ мажно ще може да се спере и подъ влиянието на Женевския протоколъ. Бълганците за дълго време ще бъдатъ една язва, която ще разяжда нашия държавенъ и общественъ организъмъ. Азъ мисля, но този поводъ дали не ще бъде добре да се замисли правителството да направи опова, което Гърция е направила за своите бълганци.

Г. г. народни представители! За да може да се справи съ съвокушността на всички проблеми, които създаде положението на бълганците въ Гърция, последната е установила една самостоятелна организация, едно самостоятелно автономно бюро. Това бюро е установено като отдѣленъ държавенъ органъ, надарено съ своя собствена автономия, съ своя собствена инициатива, съ свое собствено управление. Нѣщо повече даже — Гърция е отишла дотамъ, че е пожелаала органическиятъ уставъ на това бюро да се санкционира отъ Обществото на народите. Цѣлата наредба, създаваща това специално бюро за бълганците, е протоколирана и регистрирана въ Обществото на народите. По такъвъ начинъ авторитетътъ на това бюро се издига много повече както въ самата Гърция, така и въ чужбина. Г. г. народни представители! Азъ мисля, че мога да твърдя, какво ако симпатичните спрѣмо бълганците въ Гърция сж много по-голѣми, отколкото на всѣкъде другаде, това до известна степенъ — ако не въ главна степенъ, се дължи на това организирано бюро, което се намира, както казахъ и по-рано, подъ покровителството на Обществото на народите. И азъ се питамъ: не е ли дошълъ вече моментътъ, што и ние да се замислимъ, дали организацията на помощта, на съдействието, което ние даваме на бълганците, не следва да бъде уредена подъ формата на таква едно самостоятелно бюро?

Г. г. народни представители! Азъ преминавамъ къмъ една трета трудностъ, която сигурно приложението на Женевския протоколъ ще изпречи предъ действителността на нашата държава. Тази трудностъ засѣга силата на протокола. Г. г. народни представители! Г. Кьорчевъ вчера засегна въпроса, дали Женевскиятъ протоколъ има нужда отъ една ратификация отъ страна на Народното събрание, и отъ кога този протоколъ ще се смѣтне, че е влѣзълъ въ сила — въ деня, когато е подписанъ, 29 септемврий т. г.,

или въ деня, когато той бъде ратифициранъ? Това, споредъ мене, г. г. народни представители, е единъ същественъ въпросъ, и то ето защо.

И на менъ най-напредъ направя впечатление, че правата и задълженията, които се създаватъ на нашата държава съ конвенцията за доброволното изселване и съ признаването права на малцинствата въ мирния договоръ, се оформяватъ не пакъ чрезъ една конвенция, както бѣше по-рано, а чрезъ една едностранна декларация, документирана като единъ протоколъ. Защо сега презъ септемврий се е прибѣгнало къмъ тая юридическа форма за създаване права и задължения, а се е избѣгнала онази форма, която е установена за такива случаи? Г. Силановъ се помъчи да отговори на този въпросъ. Той казва, че ние не сме могли да влѣземъ въ международни договорни отношения съ нашата съседка Гърция затова, защото ние все още сме се намирали въ положението на победена държава спрѣмо своята победителка, Г. г. народни представители! Мене ми се струва, че този аргументъ не е достатъчно убедителенъ, защото въ 1919 г., тогава, когато страстигъ между победени и победители бѣха много по-силни, България подписва една конвенция съ Гърция за доброволно изселване. Защо сега се прибѣгнало до друга една форма? Азъ за себе си, г. г. народни представители, не мога да намѣря още задоволителенъ отговоръ на този въпросъ. Но фактътъ, че сега новото положение по отношение конвенцията за доброволното изселване и установените въ мирния договоръ права на малцинствата се уреждатъ съ единъ протоколъ, съ една едностранна декларация, създава нови трудности за приложението на този протоколъ въ дветъ страни. И именно на тѣзи трудности азъ бихъ желалъ да сира вашето просѣтено внимание.

Г. г. народни представители! Когато известни права и задължения сж установени съ една конвенция, ратифицирането на тази конвенция само отъ едната страна не е достатъчно, за да се смѣта, че тя влиза въ сила за дветъ страни. Ратификацията на дветъ страни е необходима, за да може да влѣзе въ сила конвенцията и въ дветъ страни. Друго е положението, когато правата и задълженията се осематъ не чрезъ една конвенция, но чрезъ една едностранна декларация подъ формата на протоколъ. Тогава ратификацията само отъ едната страна ще бъде достатъчна, и задължително се смѣта, че този протоколъ влиза въ сила за страната, която го е ратифицирала. Ние съ Женевския протоколъ правимъ една едностранна декларация предъ Обществото на народите, че приемаме всички отбѣзи задължения, които произтичатъ отъ него, че желаемъ да се ползуваме отъ правата, които се установяватъ отъ него, и като правимъ тази декларация по отношение Обществото на народите, ние осемаме известни задължения къмъ последното. Ратифициранъ този протоколъ отъ насъ, той влиза въ сила за насъ. Даже ако този протоколъ не бъде ратифициранъ въ Гърция, той ще остане у насъ като единъ документъ, който задължава българската държава. И тогава за мене отново се поставя въпросътъ . . .

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Той и безъ ратификация е задължителенъ.

В. Ганевъ (д. сг): Азъ, г. Фаденхехтъ, не съмъ съгласенъ съ това мнение. Азъ не сподѣлямъ мнението, че може да се смѣта, какво този протоколъ влиза въ сила за българската държава безъ една ратификация.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Къмъ Обществото на народите — да.

В. Ганевъ (д. сг): Това, г. Фаденхехтъ, не е едно приложение на отбѣзи постановления, които сж установени вече въ мирния договоръ и които засѣгатъ Обществото на народите. Тукъ има едно доразвитие на правата и задълженията, установени въ този договоръ. Азъ изтъкнахъ едно отъ най-съществените права, които се даватъ, споредъ мене, съ този протоколъ. Какъ, отъ друга страна, ние ще приемемъ, органътъ, функциониращъ по силата на конвенцията за доброволното изселване, да се ползува съ тѣзи права, макаръ и ограничени, които сега се създаватъ съ протокола, ако нашето Народно събрание, суверенниятъ органъ на българската държава, не санкционира тѣзи права по протокола? Азъ мисля, че е необходима една ратификация, за да може да се смѣта този протоколъ задължителенъ за насъ. И не намiramъ ни най-малко нѣщо странно въ това, че правителството е сметнало за необходимо да иска ратификация на Женевския протоколъ отъ страна на българското Народно събрание.

Азъ се връщамъ отново на моята първоначална мисъл. Азъ смѣтамъ, че този протоколъ ще влѣзе въ сила тутаки, щомъ като го одобримъ.

И тогава, г. г. народни представители, ще можемъ ли ние да смѣтаме, че ще защитимъ правилно и достатъчно правата на нашитѣ малцинства отгатиъкъ нашитѣ южни граници, ако ратификацията на сѣция този протоколъ изостане въ онази страна? Нека се надѣваме, че този протоколъ ще бъде ратифициранъ и тамъ. Но отъ декларациитѣ, които вчера азъ прочетохъ въ нашитѣ вестници, правени тамъ, за мене поне се заражда едно съмнение. Първиятъ министъръ на съседната наша държава говори, че договорътъ ще се внесе въ парламента, но той самъ допуша възможността този протоколъ или да бъде приетъ, или даже да бъде отхвърленъ. И ако той бъде отхвърленъ, г. г. народни представители, предъ насъ ще се яви една голѣма трудностъ да искаме ние чрезъ протокола да защитимъ правата и интереситѣ на нашитѣ малцинства въ съседната намъ държава.

Г. г. народни представители! Азъ мисля, че ние, ако бихме желали да се избавимъ отъ задълженията и правата, които ни се създаватъ съ този протоколъ, имаме пакъ едно юридическо средство. Ние бихме могли да противопоставимъ фамозното правило на *rebus sic stantibus*. Но, г. г. народни представители, азъ не бихъ желалъ нашата държава да дойде до положение да се ползува съ този принципъ отъ незавидна слава. Отъ друга страна, азъ мисля, че ние нѣма защо да се отказваме да ратифицираме този протоколъ даже тогава, когато той не ще бъде ратифициранъ въ съседната наша страна. Забавитуй, защото въ сѣщностъ правата за малцинствата, които дава както мирниятъ договоръ, така и конвенцията за доброволното изселване, така и протоколътъ, сѣ права, които България никога не е сѣжнила за внороднитѣ малцинства въ нейната територия. Тѣзи права ние сме ги прилагали и преди конвенциитѣ, и преди мирнитѣ договори. Тѣзи права, за честъта на българската държава и за честъта на нашата демокрация, азъ съмъ увѣренъ, че ще бъдатъ прилагвани даже тогава, когато не би имало единъ протоколъ като Женевския. И не ще бъдатъ съображенията тѣзи — че този протоколъ може би нѣма да бъде ратифициранъ другаде — които ще ни заставятъ да откажемъ една ратификация на сѣция този протоколъ.

Но, г. г. народни представители, моята съвестъ се измъчва повече отъ друга една по-болезнена перспектива. Азъ смѣтамъ, че може би Женевскиятъ протоколъ ще бъде ратифициранъ и отъ страна на гръцката държава, но ратификацията може да последва при обетователства, които не изтъкватъ още повече трагизма на положението, въ което се намиратъ нашитѣ бѣжанци и нашитѣ малцинства въ тази страна. Бѣжанцитѣ продължаватъ да приизждатъ. Нашето население, г. г. народни представители, въ съседнитѣ държави не е на милиони; неговиятъ брой е ограниченъ. И азъ се смущавамъ като измисля, дали постоянниятъ потокъ на бѣжанци не ще изразин окончателно нашитѣ малцинства тамъ и този протоколъ, вѣте ратифициранъ, да остане безъ всѣкакво значение, зигуй, защото нѣма да намѣри никакво приложение. Ето, г. г. народни представители, най-страшната трудностъ, която днесъ изтъква предъ моето съзнание, и азъ смѣтамъ, че е мой общественъ дългъ да обърна вашето внимание и вниманието на правителството върху нея.

Г. г. народни представители! Въпреки всички тѣзи трудности, които се изпречватъ предъ насъ въ връзка съ Женевския протоколъ — заявихъ вчера, заявявамъ и днесъ — азъ ще гласувамъ за неговата ратификация. Може би, като правя това така, азъ, заедно съ васъ, г. г. народни представители, отдавамъ моята данъ на единъ — позволете ми тази дума — наивенъ идеализъмъ, на единъ простодушенъ идеализъмъ, съ който се отличава българскиятъ народъ отъ своето освобождение и дори до последнитѣ трагични дни. Нашиятъ народъ винаги е ималъ гъана довърчивостъ, гъана вѣра, наивна и простодушна вѣра, въ непоколебимостъта, въ светостъта на международнитѣ договори, на международнитѣ задължения. Може би зигуй, защото той видѣ за пръвъ пътъ съществуването на своитѣ крайни национални идеали отъ единъ международенъ договоръ, който не можа да живѣе повече отъ нѣколко месеца, може заради това въ неговото съзнание остана все пакъ впечателение, че онова, което е създадено чрезъ договоритѣ, е свето и ненарушимо. Нека българскиятъ народъ се отличава съ тази наивна вѣра въ светостъта на международнитѣ съглашения! Може би въ тази вѣра будащиятъ историкъ ще намѣри нѣкои извинения, за да оправдае много наши грѣшки, направени въ друга посока.

Но, г. г. народни представители, когато ние ратифицираме този протоколъ, ще бъде добре да обрѣнемъ внимание върху трудноститѣ, които създава неговото правилно и добросъвестно приложение. И нека нашата вѣра въ светостъта на международнитѣ съглашения да бъде съпроводена съ единъ устремъ, съ едно всеобщо желание, съ коллективнитѣ усилия на всички насъ, на Парламента и правителството, да можемъ съ достоинство да се изправимъ предъ трудноститѣ по приложението на протокола, за да можемъ да унотрѣбимъ най-ефикасни мѣрки за правилното тѣхно разрешение, съобразно съ интереситѣ на нашитѣ малцинства.

Г. г. народни представители! Азъ завършвамъ моитѣ малки бележки по Женевския протоколъ съ наивната вѣра въ светостъта на положенята, които сѣ изтъкватъ въ този протоколъ, а сѣщо така и съ вѣра, че нашата дипломация ще прояви достатъчно възможностъ, за да разреши всички трудности, които сѣ свързани съ добросъвестното и правилното прилагане на сѣция този протоколъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Тодоръ Страшимировъ.

Т. Страшимировъ (к): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Правителството е внесло за ратификация известния вече отдавна Женевски протоколъ за покровителство на малцинствата. Твърде много шумъ се вдигна за характера и значението на този протоколъ. На времето си, както знаете, се даваха изявления отъ страна на членове на министерския кабинетъ, че сѣ имали единъ твърде голѣмъ усилѣхъ въ външната си политика. Този усилѣхъ се отдаваше на кабинета, а главно на личността на нашия министъръ на външнитѣ работи. Така чуждата преса, предавайки неговитѣ изявления, се изказваше, че това действително се дължело на неговата личностъ и че, общо взето, това било усилѣхъ на малката България. Ние обаче, безспорно, да видимъ съдържанието на тоя протоколъ не съ особено петършенно: ние знаехме, че българскиятъ намъченъ работенъ народъ нѣма какъ да очаква отъ ония протоколи, които могатъ да се сключватъ между нашата малка страна и тѣй нареченото Общество на народитѣ.

Изхождайки именно отъ това гледище, азъ още предварително ще ви кажа, че нашата група нѣма да гласува за ратификацията на тоя протоколъ. Азъ ще обоснова, ще мотивирамъ това наше мнение малко по-патагъкъ, обаче, преди това съмъ длъженъ тукъ да разгледамъ една материя, която се засегна отъ другитѣ оратори и които, безспорно, всѣки депутатъ тукъ е задълженъ да засегне по поводъ на този протоколъ.

Протоколътъ е актъ отъ международенъ характеръ, е политика и дипломация на нашето правителство. Като актъ на нашата външна политика, ние ще трѣбва да видимъ, съ какво се е характеризирала въобще водената външна политика отъ нашитѣ буржоазни правителства до днесъ и на какво може да претендира днешното правителство, било въ различие на водената досега политика, или като нѣщо съвсемъ ново, което тъмно днешниятъ кабинетъ е усвоилъ.

Г. г. народни представители! Днешното положение на Балканския полуостровъ и днешното положение на народитѣ въ Европа е плодъ на нѣколкогодишната война. Азъ се сѣщамъ по тоя случай за една характеристика, която беше дажъ покойниятъ германски държавникъ, убитиятъ Рагенау, която характеристика съответствува твърде много на онова положение, което се създаде следъ мирнитѣ договори въ Европа: „Европа не можа да посрвонейчи Балканския полуостровъ и Балканитѣ, но успѣ да балканизира Европа“. Тѣ сѣ малко думи, не характеризиратъ още съдържанието твърде ясно, но въ всѣки случай, формално отговарятъ на онова, което въ действителностъ е състояние на народитѣ въ Европа.

Съ какво се започнаха войнитѣ? Това предисловие, г. г. народни представители, облателно трѣбва да го мислямъ, за да можемъ да дойдемъ до оная политика, която се води днесъ отъ българското правителство въ отношенията му съ съседнитѣ народи и въ отношенията му съ другитѣ по-далечни народи. Когато се започнаха войнитѣ, дозунитѣ на голѣмитѣ хищници и въ Европа, и въпъ отъ Европа бѣше: освобождение на малкитѣ народи. Тоя лозунъ примамъ доста малки народи било въ кръга на едната, било въ кръга на другата страна. Но онова, което може да се констатира веднага следъ сключването на мирнитѣ договори, то е, че действително въ продължение на цялата война тази пѣсенъ се бѣше било на различни гласове, било втѣпявайки я въ съзнанието на народитѣ на единъ

и същи гласъ, за да извлъкатъ заблудението, че великият сили отъ Съгласението се борятъ за освобождението на малките народи. Известни ви сж ония 14 точки на американския представителъ на капитала, които точки при-мамаха твърде много, даже най-демократичните течения въ измачените отъ войните народи. Вие знаете, че въ туй отношение бѣха се трогнали даже социалдемокраити, които поздравиха това предложение отстрана на Уилсонъ, като действителенъ изразъ на мира. Но то бѣше наистина оная измама, която въ очите на комунистите е една маска, абсолютно необходима за капитала, за да може съ нея да измама народните маси и да нанесе оня ударъ, който е непремѣнно въ интереса на капитала: да ги омотае въ робски вериги. Г. г. народни представители! Войната не бѣше нищо друго, освенъ една мощна организация за пѣлъкъ на народи, една мощна организация на империалистическите държави, на капиталистическите държави — организация за заробването на повече и повече народи. Но тъй като тая работа не може да бѣде тъй отърита, трѣбваше непремѣнно да се прибѣгне до известна примамлива формула. Преди това оне имаше твърде много обективни условия, които биха могли да подхранятъ средствата на измамане отстрана на голѣмите капиталистически организации. Азъ искамъ да кажа, че обективни условия бѣха палице на много мѣста въ Европа, особено въ балканския полуостровъ. Имаше твърде много неразрешени национални задачи. Твърде много наивни хора, много не-красни идеалисти въ България мислѣха, че действително и чрезъ войните биха могли да бъдатъ разрешени тия национални въпроси. Азъ съмъ слушалъ отдавна, още въ студентските години, твърде интелегентни хора въ публични събрания да казватъ: „Веднажъ да се сложи тая работа на дневенъ редъ на зелената международна маса и ще видите, какъ Македония ще бѣде освобождена“. Оче-видно е, че това бѣше пакъ средство на капитала за измамване на народните маси отдалечъ. Така говорѣха агенти-ти на капитала. Националните въпроси трѣбваше да бъдатъ разрешавани съ силата на оръжието. Г. г. народни представители! И азъ смѣтамъ, че съ силата на оръжието, безспорно, биха могли да бъдатъ разрешавани известни въпроси при известни обстоятелства. Обаче при дадения случай на Балканския полуостровъ се поддържане мие-нието за война, за да може да се крѣпни которияния ре-жимъ въ услуга на нашата и чуждата буржоазия. Бур-жоазията трѣбваше непрѣменно да мами народните маси въ България и ония, които идваха отъ заробените тери-тории вънъ отъ България, които идваха отъ тогавашна Турция, че именно чрезъ една освободителна война отъ страна на България ще можемъ да добиемъ освобождението на Македония. Вие, г. г. народни представители, знаете какъ нещастно освободихме Македония презъ 1913 г. Съ единъ балкански съюзъ — азъ трѣбва да под-чертая това, защото ще мина малко по-нататкъ върху проклетите на единъ другъ балкански съюзъ, които днесъ сж на дневенъ редъ — съ единъ балкански съюзъ, казвамъ, тогава се стремѣхме да освободимъ Македония.

Азъ нѣма да приказвамъ много подробно, защото вре-мето ми е твърде малко, за да се простирамъ надълго върху тая тема. Но, г. г. народни представители, азъ ще трѣбва да подчертая, че въ цѣлата тая работа не само Сърбия, не само Гърция, не само Черна-гора, но и Бълга-рия участвуваше като равноправенъ членъ на единъ съюзъ съ завоевателни намѣрения. Че действително за-воювателни бѣха намѣренията на България, това личи отъ самия договоръ, който тогава не бѣше намъ известенъ, по който въ последствие ни стана известенъ — договорътъ за дѣлежа на македонското тѣло. Този договоръ не зна-чеше освобождение на македонския робъ — той значеше раздвръщане снагата на една недѣлима земя, която желе-лаше да живѣе въ границите на своята земя съ своя езикъ, съ своите права, съ своята вѣра и съ своите обичаи. Про-интереситъ на македонския народъ. И тъй като българче-е, договорътъ за балканския съюзъ презъ 1912 г. бѣше ската буржоазия участвуваше въ сключването на този до-говоръ на тайната дипломатия, то българската държава е участвувала на общо основание въ дѣлежа на македон-ския робъ заедно съ буржоазията сръбска, гръцка и пр. — никакви други човѣшки, патриотически мотиви не е имало въ сключването на този договоръ.

Ако азъ приказвамъ върху това, г. г. народни пред-ставители, то е защото ще трѣбва да мина малко по-сегне върху очитите да се сключатъ други подобни договори днесъ, също тайно отъ народа. Но преди да дойда до тамъ, азъ ще трѣбва да мина върху това, което впослед-ствие стана. Желаски да „освободимъ Македония“ —

да освободимъ Македония, въ кавички — измамвайки на-родните маси въ борбата срещу Турската империя, ще видѣхме какво постигнахме. Ние постигнахме поробването на Македония много по-силно, много по-сигурно, отъ гол-кото бѣше робството ѝ подъ Турция. Всички вие, всички македонски дейци и цѣлата македонска емиграция въ ду-шата си чувствуватъ това зло, всички днесъ чувствуватъ въ душата си, че онова, на което ние ефимерно се радваме отъ сключването на протокола въ Женева, на което днесъ даже наивно вѣрваме — както се изказа г. Венелинъ Га-невъ — ние го имахме десетъ пѣти повече въ турско време. Че подъ турското владичество ние имахме българ-ски черкви, български училища, че ние имахме възмож-ностъ на една просвѣтна дейностъ въ Македония — това никой не може да отрече. Онова, което вие днесъ дърите съ цената на голѣми унижения, е една йота, една свър-шено малка частца отъ онова, което ние имахме въ Тур-ската империя. А това ще рече, че ние сме дигрили друго; това ще рече, че ако ние си биемъ юмрука въ гърдите, че ако говорѣхме за пѣкакъвъ патриотизъмъ и се стре-мѣхме наредъ съ македонския робъ, плачейки видимо съ него, да постигнемъ действително неговото освобождение чрезъ международните договори на правителствата въ България, ние не сме постигнали това, а сме услужили ясно, съ пълно съзнание за заробването на македонския народъ.

Н. Милевъ (д. ср): Това е грѣхота, което приказвате.

Т. Страшимировъ (к): Това не е грѣхота, това е дей-ствителностъ.

С. п. Петровъ (д. ср): За никого не казвате така, освенъ за българския народъ. Престъпникътъ е оная българинътъ, който обвинява българската държава и българските поли-тици. Не бъдете толкова страстни.

Т. Страшимировъ (к): Извинете, азъ не говоря за бъл-гарския народъ — азъ говоря за българските политици, за българските правителства.

С. п. Петровъ (д. ср): Вие осждадете българските актове. Погледнете по-горе, голѣмите държави, каквато е и Русия, и тамъ да бнете.

Т. Страшимировъ (к): Очевидно е, че апострофътъ на македонския представителъ тукъ, чийто речъ азъ вчера чухъ и въ която действително имаше нека на трагизъмъ, смѣсва „народъ“ съ „правителство“.

И. Руневски (с. д): Той е български народенъ предста-витель.

Т. Страшимировъ (к): Той е български народенъ пред-ставитель, но той вчера говори като македонецъ, като еми-грантъ — и азъ това искамъ като подчертая.

Министъръ И. Русевъ: А пъкъ Вие говорите като пла-тенъ представителъ на руския болшевиизъмъ. Азъ даже правя декларация, че Вие лично инициирате разбойни-чеството.

Т. Страшимировъ (к): Вие сте много далечъ отъ дей-ствителността.

Министъръ И. Русевъ: Вие сте интелектуалния винов-никъ въ разбойничеството.

Т. Страшимировъ (к): Вие се стремите винаги да пра-вите само диверсии тукъ, но моята честъ не можете да засежете. Въ продължение на една година и половина Вие се занимавате само съ обиди на народни предстани-тели тукъ. Вие отъ година и половина отправяте къмъ мене всевъзможни клевети. Азъ имамъ доблестта да Ви кажа, че всичко това е клевета и нищо друго.

Г. Т. Пѣевъ (д. ср): Завчера г. министърътъ изтъкна факти.

Т. Страшимировъ (к): За мене? Това сж клевети срещу менъ. Срещу моята личностъ абсолютно никакви доказа-телства не можете да имате и нищо не може да засеже моята честъ. Този отъ вашата сръбда, който ме познава той знае, че не говорите истината.

Г. Т. Пѣевъ (д. ср): Бъдете обективни и добросъвестни.

Т. Страшимировъ (к): Азъ съмъ достатъчно обективенъ и добросъвестенъ. Онова, което ви оживява, то е действителността, която азъ изтъквамъ.

П. Йоловъ (д. сг): Съвсемъ не е така. Това е кощунство спрямо ония, които сѣ загинали за свободата на Македония. Това бѣ национална борба.

С. п. Петровъ (д. сг): Жертви се дадоха.

Т. Страшимировъ (к): То се знае, че всѣка борба изисква жертви. Азъ не говоря за жертвитѣ, които помежду си македонцитѣ даватъ, за съжаление — то е съвсемъ другъ въпросъ — въпросътъ е, когато други сили се мѣсятъ въ тѣхната работа, когато други сили се мѣсятъ подъ известни формули, а въ края на крайщата вършатъ друго, . . .

Д. Нейковъ (с. д): Напримѣръ, както се мѣси третиятъ интернационалъ!

Т. Страшимировъ (к): Вие ще отречете ли, че съдържанието на сключения договоръ презъ 1912 г. е действително дѣлбажъ на македонския народъ? Вие нѣма да отречете това. Това никой не може да отрече. Това е исторически фактъ, а въ създаването на този фактъ е участвувало тогава буржоазното управление на българския народъ. Българскиятъ народъ не е участвувалъ въ сключването на този договоръ. На българския народъ стана известно сключването на този договоръ едва следъ обявяването на мобилизацията, следъ обявяването на войната. Нито народното представителство, нито българскиятъ народъ сѣ знаели за сществуването на онзи договоръ, който бѣше сключенъ презъ февруарий 1912 г. отъ тогавашното правителство. И моята мисль е тъкмо тамъ. Съвършено напразно ме апострофира одеве г. Сребрентъ п. Петровъ, защото действително азъ чувствавамъ неговата болка. Той именно искаше вчера да говори не като политикъ, а да говори като такъвъ, който е почувствувалъ всичкитѣ удари на онѣзи нещастия, които македонскиятъ народъ заедно съ насъ, безспорно, съ българския народъ, е претърпѣлъ. Когато той говори за болкитѣ на македонцитѣ, азъ го чувствавамъ, азъ го разбирамъ, но той не иска да разбере моята болка, когато приказвамъ.

С. п. Петровъ (д. сг): Разликата между мене и Васъ е тая, че азъ не мога да пляя и да ругая българския народъ, българската държава и българскитѣ политикани, като знамъ коя е причината за нашето поробване.

Т. Страшимировъ (к): Азъ протестирамъ. Не съмъ нито ругалъ, нито говорилъ нѣщо за българския народъ, а за случайнитѣ му буржоазни правителства.

С. п. Петровъ (д. сг): Вие се възхищавате отъ намѣсата на рускитѣ болшевики, а осѣждате българитѣ, които сѣ искали освобождението на Македония. Може да сѣ сгрѣшили — то е другъ въпросъ. Вие казвате, че умишлено искали да поробятъ Македония. Това е престѣпление.

Т. Страшимировъ (к): Въпросътъ е съвършено ясенъ. Политиката се ценя отъ резултатитѣ. Българскиятъ народъ, особено българскиятъ работенъ народъ по села и градове, е искалъ, иска и ще иска освобождението на Македония. Кажете ми Вие, дали действително това искрено е искала и буржоазията на България заедно съ буржоазията на Македония? Тамъ е спорътъ.

С. п. Петровъ (д. сг): Буржоазията, това е българскиятъ народъ отъ села и градове, всичкитѣ българи.

Т. Страшимировъ (к): Позволете. — Тъкмо тамъ е грѣхътъ на Вашата мисль: Вие смѣсвате чорбаджитѣ съ народа.

С. п. Петровъ (д. сг): Освентъ селяни и граждани има ли други?

Т. Страшимировъ (к): Но да мина малко по-нататъкъ. Г. г. народни представители! Избухна европейската война по поводъ съперничеството между английския и германския капитали. Германскиятъ капиталъ стѣгаше вече терена на английския капиталъ и трѣбваше непременно да избухне оная международна война, оная европейска война, която бѣше предвиждана отъ социалистическитѣ дейци преди това. Какъ възкрѣснаха надеждитѣ. Въ Балканския

полуостровъ народитѣ бѣха разпнати на кръстъ, въ Балканския полуостровъ миръ фактически нѣмаше. Вие знаете, че следъ разкъсването на македонския робъ, антагонизмътъ между държавитѣ на Балканския полуостровъ бѣше на своя връхъ. Народитѣ, водени отъ буржоазията, по нѣтищата на заблуддението, трѣбваше непременно да изпитватъ чувство на омраза едни къмъ други. Въ основата, въ началото на цѣлата тая работа, бѣше стремежътъ на буржоазията и отъ едната страна, и отъ другата страна за завладѣване чужди земи и чужди народи подъ маската да освобождава свои. И тукъ пакъ не бѣше ясна въ съзнанието на народнитѣ маси мисльта за освобождението на Македония. Тукъ азъ изключвамъ дейцитѣ, които идеализирайки освобождението на Македония, се влачеха измамени подиръ тайната правителствена политика. Азъ говоря за онази буржоазия, която се стремѣше и се стреми още, обръщайки именно силитѣ на емиграцията въ своя услуга, да се пхне въ разрешаването на националния въпросъ за Македония, да се пхне тамъ съ свонтѣ завоевателни намѣрениа. Но това не е мисльта на българския народъ. Онова, което мога да изтъкна за характеристика на официалната политика, то е, че зъ бихъ могълъ да прибѣгна до наблюденията още презъ времето на балканската война. Азъ си спомнямъ, че единъ македонецъ се бѣше опиталъ да издаде позивъ за автономия на Македония, когато бѣше сложенъ въпроса за начинитѣ за разрешаване националнитѣ проблеми. Когато този човѣкъ се осмѣли да каже, че е за автономията на Македония, той бѣше арестуванъ. Очевидно е, че властитѣ тогава бѣха на съвсемъ друго мнение. Тогава, когато презъ време на Балканската война, ние бѣхме въ апогея на своето военно величие, ние хичъ не мислѣхме да дадемъ автономия на Македония. Това бѣше мисльта на българската буржоазия. Настѣпни европейската война. Какъ трѣбваше да бѣде разрешенъ македонскиятъ въпросъ. Надеждитѣ възкрѣснаха. Всички се питаха: дали съ централнитѣ сили или съ Антантата ще бѣдемъ щастливи? И наддѣля онази частъ отъ буржоазията, която държеше да вървимъ съ централнитѣ сили.

Н. Милевъ (д. сг): Колко вида буржоазия има?

Г. Т. Пѣевъ (д. сг): Наддѣля Парвусъ.

Т. Страшимировъ (к): Винаги буржоазията въ България е била въ услуга на международния капиталъ: днесъ съ едни, утре съ други.

Ако правя това предисловие, то е, за да мина къмъ днешното положение и да го характеризирамъ: днешната външна политика на българското правителство абсолютно съ нищо не се различава отъ онази външна политика, която буржоазнитѣ котерии въ миналото сѣ водили. Вие бихте ли могли да откажете днесъ зашето люшкане отъ Парижъ къмъ Лондонъ и отъ Лондонъ къмъ Парижъ, и че ако днесъ отивате въ Римъ, не отивате, за да похлопате презъ друга врата къмъ Парижъ и Лондонъ?

Нѣкой отъ сговориститѣ: Презъ Москва Вие е пѣтя.

А. Ляпчевъ (д. сг): Я го оставете да похлопа.

Т. Страшимировъ (к): Азъ ще дойда до тамъ и ще ви кажа нашата мисль.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Клишето е познато, г. Страшимировъ.

Г. Т. Пѣевъ (д. сг): Кажете за Парвусъ.

Т. Страшимировъ (к): Така, г. г. народни представители, въ името на разрешаването на националнитѣ въпроси българската буржоазия, безъ знанието на българския народъ, въпрегна българската войска въ услуга на германския и австрийския капиталъ. Какво излѣзе отъ цѣлата тая работа? Онова, което насъ ни интересува, г. г. народни представители, по тая въпросъ, следъ това предисловие, то е: какво ние, какво, собствено, българското правителство постигна съ оная своя политика, която прати българскитѣ мъже на различнитѣ бойни фронтове?

П. Желѣзковъ (д. сг): Нали вашиятъ Парвусъ дойде тогава? Я кажн нѣколко думи за него.

Т. Страшимировъ (к): Това ще видимъ, когато се сиремъ върху мирния договоръ. Мирниятъ договоръ, г. г. народни представители, зарадъ менъ е единъ актъ отъ пай-голѣма

жестокост на международния капитал. Азъ, представителът на работничеството в България, представителът на българския работен народ, ида тукъ да изрази болката на тоя народъ заради туй, че действително мирният договор, които се подписваха отъ победителитъ в Парижъ, сж най-насилническитъ договори, които човѣчеството е видѣло въ своята история. Тѣзи насилнически договори не се водятъ отъ никакви човѣшки чувства. Тѣ се водятъ отъ чувство на отмъщение, на звѣрищина, на мачкане непосредствено падналитъ жертви подъ позетъ имъ. И българското правителство бѣше принудено действително да подпише този договоръ. Никаква надежда, прочее, българскиятъ народъ не би могълъ да има за каквото и да е облекчение отъ онѣзи постановления на мирния договоръ, подъ тежестта на които както той, така и германскиятъ, австрийскиятъ и унгарскиятъ народи теглятъ, пъшкатъ и умиратъ, докато насилничекъ стои на врата му. Онова, което трѣбваше да се подчертае при всѣки международенъ актъ отъ страна на българското правителство, бѣше тъкмо това. И само по тоя начинъ българскитъ представители биха могли, при сключването на международни актове, да бждатъ представители на българския народъ — когато подчертаятъ тежестта на мирния договоръ, когато подчертаятъ, че на българския народъ е невъзможно да живѣе, че не сж по силата на българския работенъ народъ тѣзи изплащания, тѣзи тежести, които му се падатъ. По българскиятъ народъ знае много добре, че българското правителство отъ страна на буржоазията не може да играе тази роля, не може да защити интереситъ на българскитъ работни маси. Тъкмо отъ това гледище, не е едно буржоазно правителство силата, която би могла да застъпи интереситъ на българския работенъ народъ въ това отношение. Но ще кажете: каква бѣше политиката преди това правителство? Недейте мисли, г. г. народни представители, че азъ ще прескоча да кажа, какво направилъ въ туй отношение, по отношение на външната политика, правителството на Стамболийски. То сжко така, макаръ и съ малки изключения, вървѣ по вѣнщината, по които е вървѣла изобщо всѣка буржоазна котерия въ мѣталото. Казвамъ: съ малки изключения. Г. г. народни представители! И поведенето на правителството на Стамболийски не бѣше по-друго отъ онова, което днесъ ние виждаме.

Нѣной отъ сговориститъ: Ще те чуе Грънчаровъ и ще ти залуши устата. Отиде единния фронтъ!

Т. Страшимировъ (к): Правителството на Стамболийски сжко така прие репарациитъ, прие сближението съ франския капиталъ. То, приемайки репарациитъ, възложи всички тежести на договора върху плещитъ на работния народъ отъ села и градове. И тъкмо това бѣше, което собствено раздвои маситъ въ България, за да можете ние на 9 юний да извършимъ своята работа.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. ст): Вие сте едно чуждо орждие, г. Страшимировъ. Вие не държите смѣтла, че днесъ болшевикъ Русия, като праща свои представители въ Парижъ, отива да се преклопи предъ създаденото международно положение. Вие не казвате нито дума за страданията на единъ малъкъ народъ, какъвто е грузинскитъ. Това е едно безсрамие. Вие говорите като чуждъ агентъ, като платено чуждо орждие. Не единъ нѣтъ разпавяте тѣзи клишета.

Т. Страшимировъ (к): А Вие говорите действително като агентъ на онѣзи, които заробиха българския народъ. Тамъ е разликата. Азъ говоря отъ името на измъчения български народъ, а Вие, говорейки така, действително защитавате интереситъ на ония, които ви плащатъ. Оня капиталъ, който ви застава да приказвате тѣй отъ Парижъ, на васъ плаща, а не на насъ. На насъ нѣма кой да плаща, освенъ работния български народъ.

П. Йоловъ (д. ст): Вие държахте патристична речъ предъ войницитъ на Чатаджа.

А. Господиновъ (с. д): Има ли такава нѣщо?

Т. Страшимировъ (к): Но, г. г. народни представители, дойде ерата отъ 9 юний. Безспорно, нашето идане на власт по известния на всички начинъ, чрезъ насилване, чрезъ държавенъ ударъ на 9 юний, бѣше сжко така подкрѣпено отъ външния капиталъ, не бѣше безъ съдействието на италианския и английския капиталъ. Вие виждате, какъ изобщо сж се водили сѣдбицитъ на българския народъ — винаги съ влияние отъ вънъ.

Д. Мишайковъ (д. ст): Английскитъ работници сж съ васъ!

Т. Страшимировъ (к): Азъ ще мина къмъ доказателствата, за да видите, че действително ние предварително се улавяте съ чуждия капиталъ, за да водите вашата политика.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. ст): Вие по какъвъ начинъ изгонихте Вашитъ наематели, г. Страшимировъ? Я ни кажете нѣма за тая работа. Ние, които нѣмаме колъ заобитъ, сме буржоа, а Вие, които имате две къщи въ Варна и изгонихте всѣхъ зима наемателитъ си, сте пролетарий!

Я разпирате каква речъ сте държали презъ балканската война?

Т. Страшимировъ (к): Г. г. народни представители! Веднага следъ това българското правителство трѣгна да маси пакъ чуждия капиталъ за услуги.

Д. Мишайковъ (д. ст): Както руското правителство.

Т. Страшимировъ (к): Твѣ услуги, които искаше българското правителство, представителъ на българския капиталъ, се състояха въ искане на непосредствена сѣла да се позволи на българското правителство да излѣзе извъ отъ рамкитъ на мирния договоръ по отношение на своитъ военни сили. Българското правителство имаше нужда и отъ материална помощ и тази материална помощ се дарише. Но, г. г. народни представители, колкото и да се малеше българското правителство да намѣри отворени врати, за да бжде прието, както трѣбваше, за да бжде действително повѣрвано, че ще върви по пътя, по исканията на английския и италианския капиталъ, въ действителностъ до скоро време то не можа да постигне това. Българското правителство не можа да добие разрешение да разшири своята войска; българското правителство не можа да намѣри и заемъ. А българската войска, разширената българска армия на българската буржоазия бѣше необходима за побѣдата, която е обявило българското правителство на българския народъ. Вие искате разширение на своитъ военни сили, за да можете винаги да провеждате своето господство, което въдворихте при едно раздвоение на народнитъ сили на 9 юний; вие искате да поддържате това насилване, което прокарахте на 9 юний съ армията, по това не ви се удаде.

С. Мошановъ (д. ст): Руската армия за какво служи?

Т. Страшимировъ (к): Азъ говоря за България, а не за Русия.

Отъ сговориститъ: А-а-а!

Т. Страшимировъ (к): Азъ говоря за външната политика на България, а за Русия малко погатаатъкъ.

И. Лѣкарски (д. ст): Нѣма го майсторътъ!

Т. Кожухаровъ (д. ст): Приказвайте съчестно.

Т. Страшимировъ (к): Разбира се, нѣма да приказвамъ тѣй, както вие искате.

Председателъ: Г. г. народни представители! Понеже г. Страшимировъ ще говори по-дълъжко, а часътъ е 20, предлагамъ да вдигнемъ заседанието и да имаме извъредно заседание въ понеделникъ.

Министъръ И. Русевъ: Нека свърши г. Страшимировъ.

Председателъ: Г. Страшимировъ нека да говори още половинъ часъ.

Който сж съгласен да имаме извъредно заседание въ понеделникъ, моля, да вдигнатъ ръка. Волниството, Събранието приема.

За заседанието въ понеделникъ предлагамъ да имаме следующия дневенъ редъ:

1. Одобрение протокола за покровителство на гръцкитъ малцинства въ България и пр.;

Първо четене законопроектитъ:

2. За допълнение на членъ единственъ отъ закона за заплащане обезщетения на жителитъ на опожаренитъ градове и села и пр.;

3. За допълнителенъ извънбюджетенъ (свърхсметенъ) кредитъ къмъ бюджета за финансовата 1924/1925 г.;
4. За допълнение на закона за Българската народна банка;
5. За измѣнение и допълнение на закона за тарифата на износнитѣ стоки;
6. За измѣнение и допълнение на закона за Българската централна кооперативна банка;
7. За горитѣ;

8. За отдаване на концесия експлоатацията на държавни гори;

9. Второ четене законопроекта за експлоатацията на държавнитѣ каменоважлени мини въ Владайско-Мошпино-Пернишката котловина.

Коиито приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 10 м.)

Председателъ: **Д-ръ Т. КУЛЕВЪ**

Подпредседателъ: **Д-ръ Б. ВАЗОВЪ**

Секретарь: **Г. ЖИВКОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народнитѣ представители: Георги Чернооковъ, Ванко Георгиевъ, Димитъръ Яневъ, Станъ Ангеловъ, Александъръ Милковски и Никола Тарашмановъ	535	молятъ да имъ се отпусне помощъ за премѣстване на къщата си, повредена отъ наводнението на р. Осъмъ (Неприето)	536
Питане отъ народния представител Христо Киселовъ къмъ министра на земледѣлието и държавнитѣ пмоти относно стачката на ученицитѣ въ Държавното сръдно специално винарско-лозарско-градинарско училище въ гр. Плъвенъ (Съобщение)	535	6. Калтинското училищно настоятелство, Горисоръховска околия — моли да му се отпусне помощъ за доизкарване на училищното здание (Неприето)	536
Сесия — продължение. Указъ № 15 отъ 26 декември н. г. за продължение на втората редовна сесия на XXI-то обикновено Народно събрание до 28 януарий 1925 г. вкл. (Прочитане отъ министъръ Х. Калфовъ)	535	7. Семерджиевъ Иванъ Михалевъ отъ с. Пешера, Смилянска община, и Исенъ Емниъ Ефендиевъ отъ с. Смилянъ, Пашмаклийска околия — опрощава имъ се сумата 57.000 л. залогъ за изкаранъ отъ сѣнитѣ презъ 1920 г. добитъкъ на зимна паша въ гръцка Тракия и не навреме повърнать	538
Прошения отъ:		Законопроекти:	
1. Зафирова Екатерина, отъ гр. София — отпуща се ней и като законна представителка на малолѣтнитѣ си деца, останали отъ покойния генералъ Атила Зафировъ, еднократна държавна помощъ въ размѣръ 25.000 л.	535	1. За държавната военна фабрика (Трето четене)	539
2. „Слънце“, градско читалище въ гр. Ихтиманъ — отпущатъ се безплатно на сѣщото читалище 90 бракувани жельзни релси по 6 м. дължина за постройка на собствено здание съ театъръ и библиотека	535	2. За фабриката, вноса и износа на военни материяли (Трето четене)	539
3. Ташевъ Стефанъ, отъ гр. Пловдивъ, запасенъ капитанъ, бившъ воененъ прокуроръ — опрощава му се сумата 3.640 л., подлежащи на повръщане дневни пари, като представя документъ, че му се иска сумата	536	Предложения:	
4. Исаевъ Тома, капитанъ, прокуроръ на Русенския воененъ съдъ — опрощава му се сумата 5.960 л., неправилно получена заплата за времето отъ 1 май 1922 г. до 30 юний 1923 г.	536	1. За одобрение VI-то постановление на Министерския съветъ взето въ заседанието му отъ 18 ноември 1924 г., протоколъ № 91 (Едно четене — приемане)	539
5. Василевъ Василь Д. и Василева Тота Д., отъ гр. Троявъ, последната за себе си и като представителка на малолѣтнитѣ си деца, останали отъ покойния ѣ съпругъ Димчо Василевъ —		2. За одобрение постановленията на Министерския съветъ: VIII-го, взето въ заседанието му отъ 8 септември 1924 г., протоколъ № 71, одобрено съ указъ № 29 отъ 26 с. м. и XV-го, взето въ заседанието му отъ 24 октомври с. г., протоколъ № 86, одобрено съ указъ № 32 отъ 3 ноември с. г. — относително продължаване срока за доброволното изплащане данъка върху общия доходъ за финансовитѣ 1922/1923 и 1923/1924 г. до 30 септември с. г. и пр. (Отгеглено отъ министра на финанситѣ)	540
		3. За одобрение на протокола за покровителство на гръцкитѣ малцинства въ България, подписанъ въ Женева на 29 септември 1924 г. (Продължение разискванията)	549
		Дневенъ редъ за следующето заседание	555